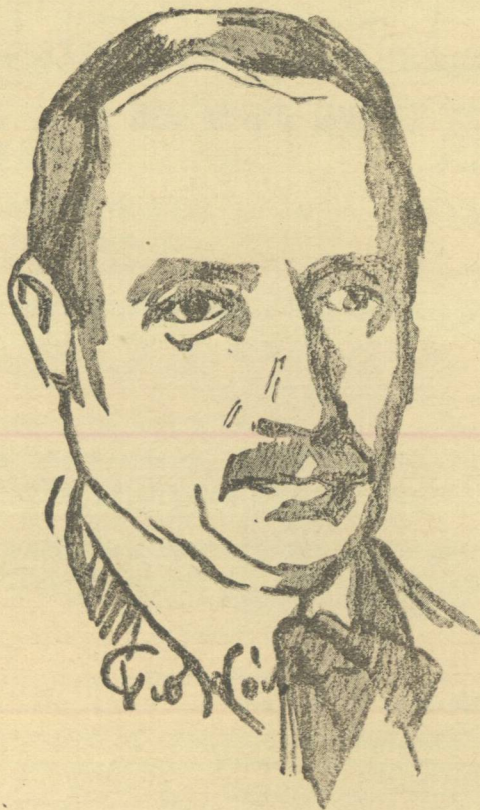

ΕΣΠΕΡΟΣ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΒΟΥΤΥΡΑΣ

(Σχίσο: Γιολδάση).

Δραχ. 2.50

ΣΥΡΑ
Α.Ρ. VALVIS
14 APR 23

“ΕΣΠΕΡΟΣ,”

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΙΔΡΥΤΕΣ:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΡΟΥΝΑΣ ΒΕΛ. ΦΡΕΡΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ:

Θ. ΒΑΛΤΑΣ — ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΡΟΥΝΑΣ — Θ. Ν. ΤΣΑΒΕΑΣ — ΒΕΛ. ΦΡΕΡΗΣ

ΣΥΝΤΡΟΜΕΣ

Ἑσωτερικοῦ

Γιὰ ἕξη μῆνες Δραχ. 15

Γιὰ ἕνα χρόνον > 30

Ἐξωτερικοῦ

Γιὰ ἕνα χρόνον Φράγκα 20

Ἄγγλια σελίνια 10 — Ἀμερικὴ δολ. 2

Ἐπιταγές, γράμματα καὶ κάθε τι ποὺ ἐνδιαφέρει τὸν «Ἐσπερο» :

ΘΟΔΩΡΟ ΒΑΛΤΑ : P. R. Σύρα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΒΟΥΤΥΡΑΣ : Καὶ ἡσύχασα...

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥ : Βᾶσος Ἐλευθεριάδης.

ΔΗΜ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ : Στὸ παλιὸ τραγοῦδι ἀπάνω.

ΓΚΟΥΡΑΣ ΑΔΕΙΤΟΥΡΓΗΤΟΣ : Τὸ Φιλί.

ΚΩΣΤΗΣ ΒΕΛΜΥΡΑΣ : Χελιδονοῦ.

ΑΠ. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ : Βεβήλωση.

Γ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ : Στὴν ἡρεμία τοῦ δειλινοῦ — X.

PIERRE RONSARD : Ἄπ' τὰ σοννέτα γιὰ τὴ Μαρία (μετάφρ. Κ. Παράσχου).

ΣΤΕΦ. ΜΟΡΦΗΣ : Στὸν Πέτρο Γαλιάτσα.

Α. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ : Infirmus (συνέχεια).

ΑΝΤΡΕΑΣ ΛΟ-ΙΖΟΣ : Θρηνοί.

PAUL DROUOT : Ἡ νίκη τῆς Σαμοθράκης (μετ. Σπ. Ἀννίνου).

ΓΙΑΝΝΗΣ ΖΗΡΑΣ - ΑΓΚΑΘΙΩΤΗΣ : Αἷμα στὸ αἷμα.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ : Κριτικὰ ἄρθρα : «Τὸ φῶς ποὺ καίει».

Θ. Ν. ΤΣΑΒΕΑΣ : Γιὰ τὴν Ἀκαδημία.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΨΑΜΠΕΛΗΣ : Ἐκθεση Ζωγραφικῆς Crithenco.

— ΕΙΚΟΝΕΣ —

ΔΗΜ. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

(Σκίτσο : ΓΙΟΛΔΑΣΗ).

ΕΣΠΕΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΧΡΟΝΟΣ Α'—ΑΡΙΘ. 10

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:
Θ. ΒΑΛΤΑΣ ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΡΟΥΝΑΣ
Θ. ΤΣΑΒΕΑΣ ΒΕΛ. ΦΡΕΡΗΣ

ΣΥΡΑ—ΜΑΡΤΗΣ 1923.

ΚΑΙ ΗΣΥΧΑΣΑ...

Κάθε σάββατο βράδι, θὰ ἐρχόντουσαν. Καὶ θὰ μεναν τὴν Κυριακὴ μαζί μας, καὶ τὴ δευτέρα πρωτὶ, πρῶτὶ, θὰ φεύγανε. Ἔτσι εἶχαμε μείνει σύμφωνοι.

Ἐγὼ θάμυνα μαζί με τὴ μάνα μου καὶ τὶς δυὸ ἀδελφές μου, στὴν ἐξοχὴ, σὲ μιὰν ἡσυχὴ παραλία. Εἶχαν ἀνάγκη καὶ οἱ τρεῖς ἀπὸ καθαρὸ ἀέρα καὶ λουτρά...

Ὁ πατέρας μου δυσκολεύτηκε στὴν ἀρχή, πτόνα νὰ φήσει ἐκεῖ, ἐμένα, ἢ τὸν ἀδελφό μου τὸ δεύτερο. Μὰ κὲγὼ δυσκολευόμουνα ποιὸς νὰ προτιμήσω, γιὰτὶ μ'ὅποια νὰ πῆγαίνα τὴν ἴδια ἀνησυχία θάχα. Ἴσως ὅμως, περισσότερο γιὰ τὶς ἀδελφές μου ποὺ θάμπαιναν στὴ θάλασσα. Κῆθελα νάμαι κοντὰ τοὺς νὰ τὶς συμβουλεύω...

Ἄλλὰ δὲ μίλησα, ἀφῆσα τὴν τύχη νὰ μιλήσει μετὸ στόμα τοῦ πατέρα μου, γιὰ νὰ μὴν ἔχω καμμιάν εὐθύνη. Κι αὐτὸς ἐδιάλεξε ἐμένα νὰ μείνω κοντὰ στὴ μάνα μου καὶ τὶς ἀδελφές μου.

Μὰ τί τράβηξα, ὅταν ἐφύγανε! Τὸ σπῖτι δὲ με χωροῦσε. Καὶ χίλια κακὰ ἔβαζα μετὸ νοῦ μου. Φοβόμουνα γιὰ τὸν πατέρα μου, φοβόμουνα γιὰ τὸν ἀδελφό μου, γιὰ τὰ δελφάκια μου, μή... μή... Κἔβριζα τὸ σχολεῖο, τὰ ἰδιαίτερα μαθήματα τῶν μικρῶν ἀδελφῶν γιὰτὶ ἂν δὲν εἶταν αὐτὰ, θὰ ἐρχόντουσαν μαζί μας στὴν παραλία. Κἔτσι θάχα μόνο γιὰ τοὺς δυὸ νὰ φοβοῦμαι.

Εἰκόνες ἀπαίσιες ἔκαναν νὰ περάσουν ἀπ' τὸ νοῦ μου, καὶ τὶς σταματοῦσα ταραγμένος. Καὶ ἀκόμα τὴ νύχτα τὰ ὄνειρά μου εἶταν τρομερά.

Ὅταν ἐπὶ τέλους πέρασαν οἱ μέρες καὶ ἦρθε τὸ Σάββατο, ὅσο νὰ τοὺς δῶ εἶχα ἀπελπιστεῖ ἑκατὸ φορές. Ὁ σιδηρόδρομος με φόβιζε, τὰ τραίμα, τὰ αὐτοκίνητα...

Εὐχάριστα καὶ ἡσυχὰ περάσαμε τὸ βράδυ τοῦ Σαββάτου καὶ τὴν Κυριακὴ. Ἄλλὰ νὰ ἦ νύχτα, ὁ ὕπνος, κἔπειτα ἢ ἀναχώρηση...

Ἄρχισε πάλι, τὸ μαρτύριο. Τοὺς πῆγα ἴσαμε τὸ σιδηρόδρομο, μόνος αὐτὴ τὴ φορά.

Αὐτοὶ μπήκανε μέσα, καὶ μιλήσαμε λίγο ἀπ' τὸ παράθυρο. Ὁ σιδηρόδρομος ξεκίνησε... Χαιρετιστήκαμε καὶ πάλι. Ὁ σιδηρόδρομος ἀπομακρύνθηκε

καὶ σὲ λίγο, χάθηκε. Μόνος πάλι, χωρὶς ἐκείνους κοντὰ μου...

Τράβηξα βαδίζοντας ἀργά, γιὰ τὸ σπῖτι. Εἶτανε μέσα Μαῖου καὶ ἀκόμα ὁ ἀέρας ἔτρεχε φορτωμένος μυρουδιές λουλουδιῶν...

Τὰ σπῖτια εἶταν ἀραιὰ καὶ με κήπους.

Σ' ἕνα ἀπ' αὐτὰ στάθηκα καὶ κοίταξα μέσα.

Ὁ κήπος τοῦ εἶταν πυκνὸς καὶ μεγάλος. Πεταλοῦδες ἄσπρες εἶδα, νὰ γυρίζουν, κ' ἕνα γατάκι μαῦρο, καθισμένο στὰ πσινά του πόδια, νὰ τὶς κοιτάζει με προσοχή...

Νερὸ ἔτρεχε καὶ πότιζε τὰ δέντρα καὶ τὰ λουλούδια, κἔπειτα ἔβγαίνε ἔξω ἀπὸ μιὰ τρύπα, ποὺ εἶταν κοντὰ ἐκεῖ ποῦχα σταθεῖ.

Καὶ τὸ σπῖτι ποὺ βρισκόταν στὸ βάθος, εἶχε κατὰκλειστα τὰ παράθυρα, ἐκεῖνα ποὺ φαινόταν, τοῦ ἐπάνω πατώματος.

Μᾶρσε αὐτὸ τὸ σπῖτι μετὰ τὰ ψηλὰ δέντρα, τὴν ἡσυχία του, τὸ νερὸ ποὺ ἔτρεχε... Χωρὶς ἄλλο, σκέφτηκα, θάνε κάποιον πολὺ πλουσίον, ποὺ ἐρχεται δῶ γιὰ νὰ ξεκουραστεῖ ἀπ' τὰ γλέντια...

Ἐνα πάτημα ἐλαφρό. Καὶ μιὰ γυναίκα νέα, ἢ κόρη μεγάλη, βγήκε πίσω ἀπὸ μιὰ σειρὰ πυκνῶν δέντρων καὶ χαμόδεντρων.

Μὰ τί εἶταν ἐκεῖνη! Ἡ Ἄρτεμις, ἢ Ἀφροδίτη; Ἐκανα νὰ κρυφῶ καὶ νὰ φύγω. ἀλλὰ κρατήθηκα. Καὶ τί ἔκανα; Κοίταξα τὸν κῆπο! Ἄλλὰ καὶ εἶταν ἀδύνατο νὰ με δεῖ ἐκεῖ ποὺ εἶμουνα, γιὰτὶ τὰ κάγκελα κλεινόταν ἀπὸ ψηλὰ γεράνια.

Καὶ κανεὶς δὲν ὑπῆρχε, δὲν περνοῦσε ἀπ' τὸ δρόμο. Εἶταν ξανθιά, σχεδὸν ψηλή, παχουλὴ. Τὸ πρόσωπό της εἶχε τὸ τριανταφυλλένιο χρῶμα τῶν ρόδων, ποὺ ὁ κήπος εἶταν γεμάτος.

Τὸ ροῦχο της, ἕνα καφετὶ, ἄφινε νὰ φαίνεται πολὺ τὸ στήθος.

Εἶδα ὅτι μάζευε παπαροῦνες ἄγριες.

Λίγο ἔλειψε ὅμως, νὰ φύγω γρήγορα, γιὰτὶ τὴν εἶδα νὰ διευθύνεται πρὸς τὸ μέρος μου.

Ἐσκυψε σιγά, κἔκοψε μιὰ παπαρούνα, ποὺ μέσα σὲ λουλούδια διάφορα ἡμέρα, ὕψωνε τὸ κόκκινο κεφάλι της.

Πόση ασπράδα είχε κείνο τὸ στήθος!.. Εἶδα καὶ τὴ γραμμὴ, τὸ χόρισμα...

Γύρισε ἔπειτα νὰ φύγει.

— Θεέ μου, εἶπα ἐγὼ τότε, καθὼς αὐτὴ ἔφηνε, σαυτὸ τὸ σῶμα κατοικεῖ ἡ ἡδονή!..

Καὶ σωστὰ ἐκεῖ κατοικοῦσε, τὴν ἔβλεπα νὰ σαλεύει, νὰ κουνιέται προκλητικῶς!..

Ἐφυγα κ' ἐγὼ. Εἴμουνα ζαλισμένος. Ουμῆθηκα ὅμως καὶ τὸ λαιμό της:

— Καὶ παρακάτω πὼς θ' ἄνε; σκέφτηκα.

Ἦρες τὸ βράδι ἔκανα νὰ κοιμηθῶ καὶ ὅλο στὸ νοῦ μου αὐτὴν εἶχα.

Μὰ παντρεμμένη εἶνε, ἐλεύτερη; ρωτοῦσα τὸν ἑαυτό μου.

Ἦθελα νάταν κόρη, μεγάλη κοπέλα...

Καὶ εἶχε σηκωθεί αὐτὴ τὴ βραδιά ἕνας δυνατὸς ἄνεμος, πού ἔκανε τὸ σπῆτι νὰ τρέμει. Καὶ μοῦ φάνηκε σὲ μιὰ στιγμή, πού ἄκουσα τὰ γυαλιά ἐνὸς παραθύρου, δίπλα στὸ δικό μου δωμάτιο, νὰ χτυποῦνε νὰ ταράζονται, πὼς ὁ ἄνεμος κάτι τὰ ρωτοῦσε κ' αὐτὰ τοῦ ἀπαντοῦσαν με κείνα τὰ χτυπήματα...

Τὴν εἶχα δεῖ καὶ τὸ ἀπόγευμα, ἔξω στὸ δρόμο, πού εἶχα βγεῖ κοντὰ στὴ δύση τοῦ ἡλίου.

Ἐΐτανε ντυμένη με κομψά, πλούσια, ρούχα, κ' εἶχε μαζί της μιὰ γρηῃ μικρόσωμη, ἀδύνατη, μ' ἕνα καπελάκι κομικὸ, χωμένο στὸ κεφάλι της.

Πὼς με κοίταξε! Μισόκλεισε λίγο τὰ μάτια της...

Ἐγὼ στάθηκα. Βρήκα ἀφορμή, πὼς θέλω νὰ νάψω τσιγάρο, γιὰ νὰ καμαρώσω τὸ σῶμα της. Ἄλλὰ τί χαρὰ αἰσθάνθηκα, ὅταν τὴν εἶδα νὰ γυρίζει καὶ καὶ νὰ με κοιτάξει!.. Πῆρα θάρρος καὶ τὴν ἀκολούθησα ἴσαμε τὸ σπῆτι της.

Αὐτὴ τὸ κατάλαβε καὶ γύρισε ἄλλες δυὸ φορές.

Ἐπειτα στὴν πόρτα, ἀφοῦ ἄφησε τὴ γρηῃ νὰ περάσει, στάθηκε καὶ με κοίταξε. Στάθηκε ὅμως κ' ἐγώ...

Μοῦ παρουσιάστηκε καὶ στὸν ὕπνο μου. Ἄλλὰ δὲν εἶδα μόνον αὐτὴ, εἶδα κι ἄλλες. Καὶ ξύπνησα, ὅταν κάποια ἀπ' αὐτές, μοῦδινε τὰ χεῖλια της. Καὶ τὸ αἰσθάνθηκα τὸ φίλημά της, θερμὸ, θερμὸ καὶ γλυκὸ, καὶ ἄς μὴν εἶταν ἀπὸ κείνη.

Σηκώθηκα καὶ ντύθηκα. Ἡ ἡμέρα εἶταν ὠραία, ἡσυχὴ, ὁ ἄνεμος εἶχε κοπεῖ.

Σκεπτόμουνα κείνη, ἀλλὰ μοῦ ἦρθε καὶ στὸ νοῦ τὸ φίλημα πού μοῦδωσε ἡ ἀγνωστὴ κόρη. Ἐΐτανε μελαχρινή, με κατάμαυρα μαλλιά, καὶ ἀδύνατη. Τὶ γλυκὸ ὅμως τὸ φίλημά της πού εἶτανε!..

Δὲ με χωροῦσε ὁ τόπος καὶ γρηγορὰ πῆρα δρόμο.

Περισσότερο αὐτὴν τὴν ἡμέρα αἰσθάνθηκα τὴν μουρουδιὴ τῶν λουλουδιῶν. Ὅλη ἡ φύση σὰ νὰ τραγουδοῦσε, νὰ τραγουδοῦσε τὸν ἔρωτα, τὴν ἡδονή. Κ' ἐδῶ γλῶσσὴ ψηλὴ με διάφορα ἀγριολούλουδα πολύχρωμα, ἐκεῖ πέρα νάσπριζε τὸ χαμόμιλο.

Πουλιά πλήθος. Καὶ καμμιὰ φωνὴ ἀνθρώπου...

Στάθηκα τυχερός. Τὴν εἶδα ν' ἄνε στὸν κῆπο.

Στὸ βῆμα μου σήκωσε τὸ κεφάλι της καὶ με εἶδε.

Πέρασα ἀργὰ βαδίζοντας. Καὶ ὅταν προχώρησα ἀρκετὰ, γύρισα πίσω καὶ κοίταξα με μιὰ βεβαιότητα, ὅτι θὰ τὴν δῶ στὴν πόρτα.

Κ' εἶταν. Τὴν εἶδα ἐκεῖ, νὰ με κοιτάζει...

— — —

Πρωτὶ, πρωτὶ, εἴμουνα ἔτοιμος καὶ ὅλο ἤθελα νὰ δρῆσω ἔξω, ἀλλὰ κρατιόμουνα. Ἐπρεπε ν' ἄρθει κείνη ἡ ὥρα, πού ἤλπιζα ν' ἄνε στὸν κῆπο. Κ' εἶπα χωρίς ὥρα; Νὰ μὴν ξέρει κ' αὐτὴ!..

Ἐφτανα κοντὰ στὸ σπῆτι της, ὅταν ἀκούω τὴν πόρτα τοῦ κήπου ν' ἀνοίγει με κρότο καὶ νὰ προβάλει αὐτὴ. Τρόμαξα. Αὐτὴ στάθηκε καὶ με κοίταξε μισοκλείνοντας λίγο τὰ μάτια της. Ἐγὼ πέρασα με χαμηλωμένα μάτια, κόκκινος.

— Μὰ ποιὸς ν' ἄνε αὐτός; τὴν ἀκούω νὰ λέει σιγὰ σὰ ν' ἀρωτοῦσε τὸν ἑαυτό της.

— — —

Τὴν ἄλλη μέρα πάλι τὴν εἶδα. Αὐτὴ τὴ φορά, ὅταν με εἶδε, ἔφερε τὸ χέρι της στὰ μαλλιά της καὶ τὰ διώρθωσε, ἢ τὰ χὰιδεψε. Ἐγὼ τότε ἔκανα κάτι τολμηρὸ, ἔβγαλα τὸ καπέλο μου καὶ πέρασα ἔτσι ἔσοκώφωτος...

— — —

Κόντευα νὰ μὴν κοιμηθῶ ὅλη τὴ νύχτα. Κ' εἶπα με πῆρε κ' ἐνας φόβος μὴ δὲν ξυπνήσω πρωτὶ. Εὐτυχῶς, ἂν καὶ κοιμήθηκα λίγο, ξύπνησα τὴν ἴδια ὥρα.

Αὐτὴ τὴ φορά ὅμως, εἶδα τὸν κῆπο ἔρημο.

Σὲ μιὰ ταράτσα τοῦ σπιτιοῦ, χαμηλότερη ἀπ' τὸ ἐπάνω πάτωμα, εἶδα ρούχα, πονηκίμια ἀντρικά, νὰ κουνιούνται ἐλαφρὰ, κρεμασμένα ἀπ' τὰ μανίκια.

Μὲ πείραζε ἡ θέα τους.

Μιὰ μορφή με σκοῦφο ἄσπρο, ποῦφτανε σχεδόν, ἴσαμε τὰ σχοινιά, παρουσιάστηκε μεσ' τὰ ρούχα. Πάλι κρύφτηκε. Ἄλλὰ τὰ ρούχα ἀρχίσανε νὰ χορεύουνε σὰν κ' ἀγαθιοζάκια...

Πάνω σαυτὸ νὰ ἐκείνη στὸν κῆπο.

— Ἀργήσες! τὴν ἀκούω νὰ λέει δυγατὰ, σὰ νὰ τῷλεγε σὲ κάποιον πού βρισκότανε μεσ' τὰ πυκνὰ δέντρα.

Ἐπὶ ἀπομακρύνθηκα λίγο, κοίταξα τὴν ὥρα μου. Εἶχε σταματήσει.

Ἐπὶ προχώρησα ἀρκετὰ, γύρισα πίσω, γιὰ νὰ πᾶω στὸ σπῆτι μου, καὶ μάθω τί ὥρα εἶταν. Ἐτσι θὰ πιστέυα καλά, ὅτι τῷπε γιὰ μένα...

Πού πέρασα ἀπ' ἐκεῖ, ἀπ' τὸν κῆπον της, δὲν εἶδα κανέναν. Ἐρημὸς εἶταν ὁ κῆπος.

Καὶ τὰ ρούχα κείνα, δὲν ὑπῆρχαν τώρα. Μόνον τὰ σχοινιά ἀπλώνονταν...

— — —

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωτὶ, ἐτρόμαξα, καθὼς πῆγα νὰ περάσω ἀπ' ἐκεῖ.

Τὸ σπῆτι εἶτανε γωνιαῖο καὶ δὲν εἶδα, πὼς αὐτὴ

βρισκότανε στὸν ἄλλο δρόμο με μιὰ δούλα ψηλὴ, μελαχρινή. Καὶ ξαφνικὰ πού τις εἶδα σὰ νὰ ξεφύτρωσαν μπροστά μου, φοβήθηκα μὴ ὅλα πού ἔκανε, τὰ λόγια της, τὰ καμώματά της, εἶταν κωμωδία καὶ μοῦ ριχτοῦν...

Πέρασα ἀπὸ κοντὰ της χωρὶς νὰ τὴν κοιτάξω διόλου.

— Γιὰ κοίτα καὶ τί σῶμα ἔχει, τί μέση!.. τὴν ἀκούω νὰ λέει στὴν ὑπερέτριά της.

Μὰ πὼς πέρασε ἡ βδομάδα! Οὔτε τὴν κατάλαβα. Ἡ ἀνησυχία πού με τάραζε τόσο, μόλις μάγχιζε. Καὶ πὼς μοῦ φάνηκε μιὰ μέρα, ὅτι ἀπὸ μιὰ σὰν κολώνα ἀγάπης καὶ ἡδονῆς, ποῦχα μέσα μου, ἀπ' αὐτὴν ν' ἀβγαίνε καὶ ἡ ἀνησυχία, σὰ νὰ ξεκολοῦσε ἀπ' τὴ χαρὰ, ἀπ' τὴν ἡδονή, ἢ ἕνα κομματάκι τους νὰ γινόταν ἀνησυχία.

Περνοῦσα καὶ τὸ ἀπόγευμα. Στὴν ἀρχὴ δὲν τὴν

ἔβλεπα, ἀλλὰ τις τελευταῖες μέρες δηλαδὴ Πέμπτη Παρασκευὴ καὶ Σάββατο, τὴν ἔβλεπα στὸ παράθυρο τοῦ ἐπάνω πατώματος. Καὶ τὸ Σάββατο τὸ ἀπόγευμα μοῦ χαμογέλασε...

Ἐγὼ πάει, εἶχα τρελλαθεῖ!

Τὴν Κυριακὴ δὲ μπόρεσα νὰ τὴ δῶ. Μὲ κράτησε ὁ πατέρας μου μόλις ἔκανα νὰ βγῶ.

— Μὰ πού θὰ πᾶς, μοῦ εἶπε, κάτσε...

Τὸ πρωτὶ τῆς Δευτέρας συνόδεψα τὸν πατέρα μου καὶ τὰ δέλφια μου ἴσαμε τὸ σταθμὸ. Πέρασαμε ἀπ' τὸ σπῆτι της. Καὶ εἶταν ἐκεῖ στὸν κῆπο.

Στὴ θέα μας στάθηκε σὰ νὰ μαρμαρώθηκε, καὶ μᾶς κοίταξε.

— Τὶ ὠραῖος κῆπος! εἶπε ὁ πατέρας μου.

— Μὴ θέλει νὰ πεῖ, σκέφτηκα ἐγὼ, τί ὠραία γυναῖκα;

Πού ν' ἄξερε!..

(Στ' ἄλλο τελειώνει). ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

ΒΑΣΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ

πέθανε στις 4 Αὐγούστου 1922.

Νᾶναι οἱ μυρσίνες ἀγκαλιὲς καὶ τὰ τριαντάφυλλα σωροὶ
στρωμένα στὸ χορτάρι,
μέσα σὲ κροσταλλά γυαλιά νάστραφτεῖς, ρουμπινὶ κ' ρασί,
κ' ὁ Χάρος... ὅποιον πάρει!

Ἐὸ Χάρος! κάτι μου ἄγγιξε τὰ σπλάχνα, φίλοι, κρῦο πολὺ.
Τὸ χέρι του μὴν εἶναι;
Στρώστε ἀγκαλιὲς τριαντάφυλλα καὶ ὑψώσου μες στὸ φῶς, ἐσύ,
λευκὴ τῆς ζωῆς μου κρῖνε.

Τὶ ἂν ἀπ' τοῦ πόνου τὸ μαχαίρι, πού μοῦ σφίγγει τὴν καρδιά,
μοῦ σάραξε τὰ χεῖλι;
Μὲς τὴ ματιὰ μου τῆς ἀγῆς λάμπ' ἢ χαρὰ κ' ὄλ' ἢ δροσιά,
στὴν ὄψη μου, τοῦ Ἀπριλίου —

Ἐὸ Ἀπριλίου, Ἀπριλίου τῆς ζωῆς, χρυσοῦνερο τῆς λεβεντιάς,
πικρανθισμένα νιάτα,
ὄ εἰκοσιπέντε χρόνια μου, φτερά τῶν πόθων, τῆς δουλειᾶς
πλατιά ἀνοιγμένη στράτα,

ποιὸς θὰ σὲ κλείσει, ὠραία ζωὴ, σ' ἕνα γυαλί, σὲ μιὰ στιγμή
νὰ σὲ ρουφήξω ἀκέρια;
Τῆς νιότης μου τινάξανε τὸ λῶανθο κ' ἄκαρπο δεντρί
τὰ κρῦα τοῦ Χάρου χέρι.

Θὰ πάω ροδοστεφάνωτος στὸ βιαστικὸ, πού με καλεῖ
ὁ Χάρος, πανηγύρι,
μὰ ἐσεῖς, γονιοὶ μου, ἀδέρφια μου, πὼς τὸ στερενὸ θὰ σᾶς φανεῖ,
πού σᾶς κερνάω, ποτήρι;

Πέτρα 8 Αὐγούστου 1922

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

ΣΤΟ ΠΑΛΙΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΑΠΑΝΩ

Καὶ τὸ τραγούδι, κιὰν τὸ πῶ, πολὺ παλιὸ
τοῦ κάκου κ' οἱ εὐχές, τοῦ κάκου ἢ θλίψη.
Ἐπὸ παιδιὰ τὸ ξαίρουμε μικρὰ
ἢ ξενοιαστὴ μας πύρα πὼς θὰ σβύσει

καὶ θὰ σκωθοῦμε ἕνα πουργὸ σὰν πιὸ βαριά
καὶ τὸ τραγούδι δὲ θαρτεῖ στὰ πικρὰ χεῖλη
νὰ χαιρετήσῃ τὴν ἡμέρα τοῦ Θεοῦ,
τὰ μάτια δὲ θὰ λάμπουνε σὰν ἡλιοί

στὸ μέγα φῶς καὶ σὰ σκιὰ θαρτεῖ χλωμὴ
ὁ γέρος φόβος ν' ἀπλωθεῖ στὰ βήματά μας
ὁμπρὸς τὴν πάσαν ὥρα καὶ στιγμή. Παλιός,
πολὺ παλιός εἶναι ὁ καημός, σὰν τὴ χαρὰ μας.

Κι ὅμως— πὼς νὰ τὸ πῶ; — ποτέ μου ἐγὼ
δὲν τὸ πιστεύω πὼς μιὰ μέρα θὰ γεράσω.
Ἐσο τὰστέρια καίνε στὰ ψηλά
πὼς θὰ σβυστεῖ ἡ ἐλπίδα στὴ καρδιά σου;

Κι ὅσο ἡ γυναῖκα εἶναι ὁμορφὴ τρελλὰ
με τὴν ἀγάπη της σὰ θάλασσα θὰ λάμπω,
Πού τὴ φωτίζει ὁ λάγνος ἡλιος καὶ γελᾷ.
Κιὰν κάποτε πεθάνω τόσα θάμπη,

τόση ὁμορφιά θ' ἄχει ὁ οὐρανός, θ' ἄχει κ' ἡ γῆ
στὴν ὥρα τῆς στερνῆς, πού θὰ γελᾶσω
μ' ἕνα λαμπρὸ ξεχειλισμὰ χαρᾶς. Ἐγὼ
— πὼς νὰ τὸ πῶ; — δὲν τὸ πιστεύω νὰ γεράσω.

ΔΗΜ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΔΗΣ

Το Φίλι

Τὸ ἀφιερῶν στὸν Ἀντώνη Γαλιούρη.

Μυστηριακὰ μοιρολόγια περιχύνουνε τὰ μενεξεδένια σουρωτάματα. Στὸ ξεχασμένο ἐρημικὸ ξωκλήσι κάποιο καντήλι πονετικά ἀγρυπνᾷ στὶς βαρῆς στιγμὲς τοῦ ἐτοιμοθάνατου Σιμήτη πού ἀδιάζει τὴν κοῦπα τῶν ἀνιστόρητων πόνων!

Ἄγωνία.

Ἀκολουθῶ τὸ ἄγριο ψυχομάχημά του κι' ἀπιθώνω μ' εὐλάβεια στὰ πόδια του τὸν πόνο μου.

Ἄνοιξε ἡ θύρα. Μπῆκε ἐκεῖνη σιγαλά. Ἄναψε ἓνα κερι. Γονάτισε μὲ ταπεινότη μπρὸς τὴν παλιὰ Εἰκόνα. Χαμήλωσε τὸ κεφάλι. Κ' ἐδόθηκε σὲ θλιβερὰ τραγούδια. Ὡς πού τὰ χεῖλη της χλώμισαν! Ἄπε σηκώθηκε. Ἀσπάστηκε τὸ Εἰκόνημα. Κ' ἔφυγε ἀργοπερπάτητη. Σίμωσα τὸ προσκυνητάρι. Φίλησα μὲ λαχτῆρα ἀπανωτὰ τὴ μισόσβυστη βυζαντινὴ Εἰκόνα στὸ μέρος π' ἀπόθεσε τὰ χεῖλια της τὴν ἄχνα τους νὰ πάρω!

Κάποια παρόμοια δειλινὰ ὁ λογισμὸς μου στρέφει στὴν ἀπόμακρη τούτη στιγμή. Ριγῶ. Τί μιὰ ἐπιθυμία παράξενη λούζει μου τὴν ψυχὴ.

Τὴν ἄχνα πού πῆρα τῶν χειλιῶν σου εὐγενικιὰ γυναικοῦλα, ἔχω ἀκόμα στὰ χεῖλια μου.

Καὶ ζῶ μὲ τὴν ἀνάμνηση τοῦ χτὲς πού ἔχει πεθάνει!

ΓΚΟΥΡΑΣ ΑΛΕΙΤΟΥΡΓΗΤΟΣ

ΧΕΛΙΔΟΝΟΥ *

(«ΘΥΣΙΑ» — Λυρικό ἰντερμέτζο τῆς πρώτης πρὸς τὴ δέφτερη γλυφῆ).

Στὸ διαλεχτὸ Δραματογράφο
κ. Κωστή Μπαστουνόπουλο
μὲ θαυμασμὸ κ' ἐκτίμηση.

Δέντρα μοῦ γνέφουν σὰν ξωθιές,
μὲ τὶς πλεξοῦδες τὶς ξαθιές
τῶν ἀσταχυῶν τοῦ χωραφιοῦ
καὶ γώ, στὸ ξέφωτο καρσι
ρουφάω τῆς ζήσης τὸ κρασί
στὰ χεῖλια τέτοιου πιραφιοῦ.

(Κι' εἶναι τὰ ἀστάχνα μυστικὲς
φωνές τοῦ κάμπου, ἡδονικὲς,
κι' εἶναι τὸ ρέμμα μιὰ κραυγὴ...)

— Γλυκειᾶς φλογέρας ἀητό,
στὸ μονοπάτι σου πατῶ
καὶ πάω νὰ φτάσω τὴν αὐγὴ
Ἄσπρη αὐγὴ
χλωμὴν αὐγὴ.....

Σ' εἶδα στὸ ρέμμα τὸ χλωρὸ,
— περδικοστήθω νὰ χαρῶ —
σὰ νᾶσερνες κάποιο χορὸ
νὰ τρέχεις πρώτη
καὶ χάρηκα ὡς τὸ δειλινὸ
τῷ δεκοχτῷ σου τῷ χρονῷ
τὴν κελαιδίστρα νιότη,
πίσω ἀπ' τὰ κορμάλια,
μέσα ἀπ' τὰ κλαριά,
πού ἀνθίζε πιὸ πλούσια
κι' ἀπὸ ἀλυγαριά.

Κι' ἔλεγα νᾶχα καὶ νὰ κάρφωνα
τόσες γαζίες στὰ μαλιά σου,
πού νᾶσβυναν τὴ φωτερὰδα σου
νὰ χλώμαιναν τὴν ἀντηλιά σου.

Κι' ἔλεγα νᾶχα καὶ νὰ κάρφωνα
τόσα κερᾶσια στὰ μαλλιά σου,
νὰ ταίργιαζαν τὸ κατακόκκινο
τραγοῦδι τους μὲ τὴ μιλιὰ σου.

— Κύττα ἀπριλομάνητα:
Πάθος γλυκοπίπερος
βόσκει τ' ἀνθια: ἀνέμισε
ἢ γῦρι πού θὰ ράνει τα
κι' ὡς πηδάκι ὁ ὕπερος
πρὸς τὴ γῦρι τρέμισε!..
Κύττα ἀπριλομάνητα!!

— Μὲς στ' ἀνθοκλαδίσματα
τὴν καρδοῦλα μῶσκισαν
τὰ γλυκά, ἀφανέρωτα
περδικοκελαϊδίσματα.
Ἔλα: Βαρυμόσκισαν
ὅλα γύρω σου ἔρωτα

— Ὅσα σ' ἀναθήβανα
μὲς στὰ δεινρολίβανα,
(πόσοι ὄρκοι, ἀμώματα)
γίνηκαν ἀρώματα

— Ὅσα λόγια σῶκρινα
μπλέξαν μὲς στάγριόκρινα
κι' ὅσα λόγια μῶριζες
μὲς στὶς ἀλμπαρόριζες.

ΚΩΣΤΗΣ ΒΕΛΜΥΡΑΣ

ΒΕΒΗΛΩΣΗ

PIERRE RONSARD

ΑΠ' ΤΑ ΣΟΝΝΕΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΡΙΑ

Τοῦ χανωμένου σου κορμιοῦ ἡ σαπίλα
στ' ἀκρόνυχά σου στράφτει πιὰ ἀχαμνή,
τώρα πού μὲ τῆς ὥρας τὸν καημὸ βυζαίνεις
τῆς ἀσελείας τὶς ρόγες κι' ὄλο κλαῖς.

Καὶ κλαῖς γιὰ κεῖνα πάνω σου πού ἀφῆκαν
μὲς τὴν ἀχόρταγην ὀρμὴ σου ἀχνὰ
ρημάδια, ρέπεια, τῶν μικρῶν ἀνθῶ σου
στοῦ ἀντρίκιου σου κορμιοῦ τὶς ὁμορφιές.

Μὰ νὰ ἡ Ζωή! Κι' ἂν εἶσαι ὁ σταυρωμένος,
ἢ σάρκα ἢ ροδαλὴ σ' ἀκαρτερεῖ,
καὶ κεῖνο πού δὲν ἔχεις, ἀντριωμένε,
ἢ σάρκα ἢ ροδαλὴ ζητάει νὰ πιεῖ.

Τοῦ χανωμένου σου κορμιοῦ ἡ σαπίλα
στ' ἀκρόνυχά σου στράφτει πιὰ ἀχαμνή,
τώρα πού μὲ τῆς ὥρας τὸν καημὸ προσμένεις
καινούργια νιάτα ἄλλε νὰ σὲ βροῦν.

Πόλη 1922

ΑΠ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ

ΣΤΗΝ ΗΡΕΜΙΑ ΤΟΥ ΔΕΙΛΙΝΟΥ

X.

(INVOCATIO).

Στὸ ἀβέβαιο φῶς τοῦ δειλινοῦ, στὴν ἄχραντη ἡρεμία,
σεμνὴν ἐπίκληση πρὸς Σὲ ὑψόνω. Ἔλα καὶ μείνε
γαλήνια καὶ σιωπηλὴ στὸ πλάι μου· καὶ φέρε
τὴν ἀτονία τῶν ἀρρωστων ψυχῶν, λευκὲ μου κρῖνε,
στὸ ἀβέβαιο φῶς τοῦ δειλινοῦ, στὴν ἄχραντη ἡρεμία.

Μιὰ ἄφατη θλίψη γιὰ τὸ φῶς πού ἀγάλια-ἀγάλια σβύνει,
μιὰ πίκρα γιὰ καημοὺς παλιοὺς καὶ ξεχασμένους νιόθω.
Ἡ ἀγωνία τῆς σιωπῆς, ἡ ἐρημία τῶν κάμπων,
ἢ μοναξιά γιὰ τ' Ἄγνωστο μοῦ ἀνάβουνε τὸν πόθο,
τώρα πού θλίψη μυστικὴ ἀπάνω μου πλανιέται.

Ἔλα! Θλιμμένη Σου ἡ μορφή, τὰ μάτια βουρκομένα,
-ὕγρα φεγγάρια στὸ χλωμὸ, θαμπὸ οὐρανὸ τοῦ δνειρου-
Στὴν ὄψη Σου ἐκοτακτικὰ τὰ μάτια θὰ βυθίσω.
Ἔλα! Τὴν ὥρα πού οἱ σκιὲς θάργοπεθαίνουν γύρου,
θλιμμένη θᾶχω τὴ μορφή, τὰ μάτια βουρκομένα...

Ἀθήνα 1922.

Γ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ.

Ὅταν περνώντας ὁ καιρὸς τὰ κάλλη σου μαράνει
τὰ βράδουα, γριά, στὸ τζάκι σου, μπροστὰ στὸν ἀργαλειό,
τοὺς στίχους μου ἀπαγγέλλοντας θὰ λὲς μὲ θαυμασμὸ,
νέα ἔταν ἤμουν ὁ Ρονσάρ τραγούδια μοῦ εἶχε κάνει.

Δούλα δὲ θάνατι βολετὸ νᾶχεις πού ὡς ἀγροικήσει
τέτοιο ἓνα νέο, μισαποκοιμισμένη ἀπ' τὴ δουλειά,
εὐθὺς νὰ μὴ ξεπεταχτεῖ κι ἀρχίσει νὰ εὐλογᾷ
ὄνομα τέτοιος ποιητῆς πού τῶχει ὁμολογήσει.

Ἄσαρκο θάμαι τότε ἐγὼ φάντασμα μὲς στὴ γῆ.
Ψυχὴ στὸν ἴσκιό τῶν μυρτῶν γιὰ πάντα ἀναπαμένη.
Μιὰ γριούλα θᾶσαι ἐσὺ στὸ τζάκι καθιστῆ

γιὰ τὴ σκληράδα σου τὴν τωρινὴ μετανοιωμένη.
Ὡ πιστεφέ με, νὰ περνᾷ μὴ ἀφήνεις τὴ ζωὴ;
Χαίρου τὴν ὄσο τὸ αἷμα σου ἡ νειότη τὸ θερμαίνει.

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

ΣΤΟΝ ΠΕΤΡΟ ΓΑΛΙΑΤΣΑ

Τὸ γρὸ Στοιχεῖο ἐδάμαζες καβάλλα
στὸ γοργοκίνητο καράβι ἐσὺ
καὶ τοῦ κυμάτου ἡ ἄρμη στάλα - στάλα
σὲ ράντιζε ἀλαφριά, χαϊδευτικὴ.
Κι' ὅταν τὸν κόσμο ἡ μάνητά του ἐχάλα,
λὲς καὶ τὴ λύρα ἐκράτεις τὴ χρυσὴ
τοῦ Φοίβου μὲ τὰ φίλτρα τὰ μεγάλα
καὶ τὶς γητιές πού φέρνει ἡ Μουσικὴ.
Μὰ τώρα, ὦ φίλε, πῶς νὰ τὸ πιστέψω
πῶς σ' ἔσυρε στὸ μαῦρο του βυθό;
Πάγω ἀπὸ τὸ γιαλὸ νὰ σὲ γυρέψω
τὸ γελαστό σου πρόσωπο νὰ ἰδῶ,
καὶ μ' ἀπαντέχει ἡ ἄβουλή σου ἢ μοῖρα,
πού κλαίγοντας γυρῶζει ἐκεῖ τριγύρα.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΟΡΦΗΣ

* Τοπεῖο κοντὰ στὴν Κηφισιά.

INFIRMUS

(Συνέχεια και τέλος).

II.

Ἡ μικρὴ ἐξοχικὴ πολιτεία γιόμιζεν ἀπὸ κόσμον καθὼς ἡ ἔνοιξη πέρναγε κι' ἐρχόταν τὸ θέρος. Ὁ ἐνωματάρχης τοῦ σταθμοῦ βρέθηκεν ἐρωτευμένος μ' ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐκεῖνα κορίτσια, ποὺ εἶχαν ἔρθει στὴ γειτονιὰ τοῦ σταθμοῦ καὶ τὰ βράδια, ὅταν τὸ ἡλεκτρικὸ ὄξω ἀπὸ τὸ σταθμὸ σκόρπιζε τὸ χλωμὸ φῶς του καὶ τὰ σύρματα τοῦ τηλεγράφου βουίζανε, περπαταγὰν χεροπιασμένα σὲ μεγάλες εὐθυμες συντροφίαις. Ὁ Εὐτρόπιος ὅταν τὸν ἀντίκρουσε μέσα στὰ σὺδεντρα νὰ κουβεντιάξει μὲ ὄρθιο κορμί, μὲ τὸ ἕνα χέρι περασμένο στὸ ζωστήρα καὶ τὸ ἄλλο στὸ σπαθί, αἰσθάνθηκε ἄγρια ζήλεια. Ἀναμέτραγε τὴς χάρες τοῦ συναδέρφου του ἐνῶ τὰ μάτια του στρέφανε σ' αὐτήν. Κοντὴ μὲ θρεμένες πλαδαρὲς σάρκες, φόραγε ἕνα ἄσπρο χυτὸ φόρεμα, κράταγε τὰ χέρια της πίσω πλεγμένα καὶ τὸ κεφάλι γερμένο λοξά. Νόμιζε πὼς κάτου ἀπὸ τὸ ἄσπρο φόρεμα λαχταρούσαν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν οἱ σάρκες καὶ λυπητερά συλλογιζόταν πὼς ὅλη ἡ καλωσύνη της ἦταν μόνον γιὰ κείνον.

— Εἶνε κακὸς κι' αὐτὴ δὲ θὰ μπορεῖ νὰ τοῦ ἀρνηθεῖ τίποτα σκεφτόταν.

Ὅταν γύρισε νὰ ἴδῃ ξανά τοὺς εἶχε χάσει ἀπὸ τὰ μάτια του. Θαρρετὰ προχώρησε μέσα στὰ σὺδεντρα ἀκούοντας τὴ σφυρίχτρα ποὺ καλοῦσε ἀλλαγμὰ ὑπηρεσίας» στὸ σταθμὸ. Προχώρησε, τὰ πόδια του γλύστραγαν στὴς ξερὲς βελόνες τῶν πεύκων ἐνῶ τὰ δέντρα τοῦκλειαν τὸ δρόμο. Παράδερνε ἀσυλλόγιστα καὶ ἡ σκέψη του ἦτανε καρφωμένη σ' αὐτήν. . . Κάθε τόσο ποὺ ἀκούγε κάποιον κρότον στεκόταν τιναγμένος. Τὸν ἔφτανε νὰ τοὺς ἴδῃ ξανά ἀπὸ μακριὰ—νὰ τοὺς βλέπει ἔτσι πάντα νὰ μιλοῦνε καὶ νὰ αἰσθάνεται τὴν μαρτυρικὴ ἠδονὴ νὰ τὸν κυριεύει. Βγήκε ἀπὸ τὰ δέντρα μπροστὰ σὲ μιὰ μικρὴ πλατεῖα. Στὴ μέση ἦταν ἕνα ξεραμένο συντριβάνι καὶ γύρω ζύλινα καθίσματα. Πέρασε μὲ σκυφτὸ πρόσωπο ἐνῶ τὸ μάλινο ἀμπέχονο μὲ τὸν ψηλὸ γιαντὸ τοῦ ἔφερεν ζέστα. Ὁξω ἀπὸ ἕνα ξενοδοχεῖο ἦταν τραπέζια τοῦ φαγιοῦ στρωμένα καὶ τὰ ποτήρια γυάλιζαν καθὼς τὰ χτύπαγε τὸ γαλανοπὸ φῶς. Ὁ δρόμος ἦταν καταβεγγυμένος κι' ἐρχόταν ἡ μυρωδιὰ τῆς νοτισμένης γῆς. Ὡς τ' αὐτιά του ἔφταναν οἱ γρήγορες στροφές τῆς μουσικῆς κι' ἀθέλητα βγήκε στὸν κόσμον μπροστὰ στὴν πλατεῖα. Ἐτρωγε τὰ δάκτυλά του τώρα μὲ λύσσα καὶ τριγύριζε ἄσκοπα. Ἄξαφνα τὸν φώναξε κάποιος μέσα ἀπὸ τὰ δέντρα. Γύρισε καὶ εἶδε ἕνα παιδί ποὺ τοῦ ἔγενε γρήγορα. Ἐνας ἄντρας χτύπαγε κάποια γυναῖκα κι' αὐτὴ ἀντιστεκόταν μὲ σιγανούς λυγμούς παλεύοντας

ἀδύνατα. Ὅταν βρέθηκε κοντὰ τοὺς ὁ ἄντρας στάθηκε καὶ μουρμούρισε κάτι. Ἡ γυναῖκα ἐκλαιγε πειὸ δυνατά.

— Τί εἶνε, ρώτησε.

— Ἄντρας, φώναξε αὐτή.

Ἄρχισε νὰ πει κάτι ὁ ἄντρας ἀλλ' οἱ πνιγμένες φωνές της τὸν ἔκοβαν.

— Εἶνε γυναῖκα μου, πρόσθεσε ψυχρά, σὲ λίγο, ὁ ἄντρας. Ἡ γυναῖκα σιγὴ κλαιγε καὶ σὲ κάθε λυγμὸ τὸ στήθος της τιναζόταν. Ἐβγαλε ἕνα μαντήλι κι' ὁ ἄερας γύρω σὰ νὰ πλημμύρισε ἀπὸ μιὰ μυρωδιὰ μαλακιὰ ποὺ χτύπαγε μεθυστικά.

— Εἶνε γυναῖκα σου, ρώτησε ὁ Εὐτρόπιος.

— Ναί.

— Τότε νὰ γυρίσετε ἡσυχὰ στὸ σπίτι. Τὸ κορμὶ αὐτὸ εἶνε μόνον γιὰ χάρδια.

Ἡ φωνὴ του εἶχε ἕναν τόνο κλαψιάρικο σὰν ἔτοιμον ἀναλυθεῖ σὲ δάκρυα. Ἡ γυναῖκα εἶχε πάψει τὸ κλάμα καὶ τὸν κοίταζε περίεργα. Τὰ μεγάλα μάτια του γυάλιζαν σὰ νὰ τᾶκαιγε ὁ πυρετός.

— Πιστεύω νὰ λέω τὴν ἀλήθειαν, μουρμούρισε ὁ Εὐτρόπιος. Κι' εἴπειτα σὰ νὰ συνέχισε τὴν προηγούμενη φράση του.

— Ἐδῶ καταλαβαίνετε πὼς μπορεῖτε νὰ μιλήσετε ἡσυχὰ. Ἐδῶ εἶνε σκοτάδι καὶ τὰ δέντρα σὰς σκεπάζουνε.

Ὁ ἄντρας ὑπόθεσε πὼς εἶνε μεθυσμένος καὶ τράβηξε τὴ γυναῖκα. Πίσω τοὺς ὁ Εὐτρόπιος φώναξε ξανά.

— Πιστεύω νὰ λέω τὴν ἀλήθειαν.

Κι' ὅταν τοὺς εἶδε νὰ περπατᾶνε ἡσυχὰ ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλον, ὅταν ἀρμονικὰ φάνταζε μπροστὰ του τὸ ζευγάρι σὰ νὰ μὴν εἶχε γίνει τίποτα γύρισε καὶ σὰ νὰ μιλοῦσε στὸν ἑαυτὸ του εἶπε :

— Αὐτὸ εἶνε.

Οἱ στροφές τῆς μουσικῆς ἀνακατεύονταν μὲ τὸ θόρυβον ποὺ ἔκανε ὁ κόσμος στὴ μεγάλη πλατεῖα. Ὁ καπνὸς τοῦ σιδηρόδρομου σκορπιόταν στὰ δέντρα μὲ τὴν στριγγλιάρικη σφυρίχτρα τῆς ἀτμομηχανῆς. Βρέθηκε πάλι ἀθέλητα στὸν ξεραμένο πίδακα. Τὰ ζύλινα καθίσματα εἶχαν ἀδειάσει. Περπάτησε βαρεῖα καὶ κουρασμένα ὡς τὸ δρόμο ποὺ ἄρχιζε μὲ τὰ ψηλὰ δέντρα γύρω. Ἦταν ἐρημικὸς καὶ καθὼς ἄπλωνε τὰ μάτια του νόμιζε πὼς στὸ τέλος σμίγανε τὰ δέντρα.

Ὅταν γύρισε στὸ σταθμὸ ἦταν ἐξαιρετικὰ χαρούμενος. Ὅμως ἔμαθε πὼς ὁ ἀνθυπασπιστὴς εἶχε διατάξει νὰ τὸν κλείσουν στὸ ὑπόγειο γιὰτὶ δὲν πῆγε στὸ «ἀλλαγμὰ τῆς ὑπηρεσίας». Ἐμαθε ἀκόμα πὼς φοβέρισε νὰ τὸν διώξει καὶ νὰ τὸν στείλει στὴν πολιτεῖα ποὺ ἡ θητεία πέρναγε πειὸ βαρεῖα. Ὡς τόσο ἦτανε

χαρούμενος ἀκόμα γιὰτὶ ὅσην ὥρα περᾶδερνε στοὺς δρόμους ἡ σκέψη του λεύτερα καὶ ἡσυχὰ σχεδίαζε. . . Ὅταν τὸν κλείσανε ὅμως στὸ ὑπόγειο νόμισε πὼς ἔτσι εἶχε πιστέψει τοῦ γύριζε τώρα περιφρονητικὰ τὴς πλατέες μὲ χλευαστικὸ γέλιο.

— Πρέπει νὰ εἶμαι ἄτυχος, συλλογίστηκε. Καὶ κάθησε σὲ μιὰ γωνιά μὲ τὸ πρόσωπο στὰ χέρια. Ἀπὸ τὸ ψηλὸ σιδηροφραγμένο παράθυρο γλύστραγε μιὰ φωτεινὴ λουριὰ κι' ἔπεφτε στὸν ἀντικρυνὸ λερωμένο τοῖχο. Κι' ἀπόξω οἱ φωνές ἀκούονταν σβυστὰ σὰ νὰ ἦτανε δλότελα ξένες γι' αὐτόν. Ἐτρωγε μὲ λύσσα τὰ νύχια του, ὅμως ἡ σκέψη του ἦταν ἡσυχὴ σὰ νὰ μὴ γινόταν τίποτ' ἀπ' ὅλ' αὐτά. Ἐπειτα τέντωσε τὸ κορμὶ του καὶ σὰ νὰ μὴν εἶχε δύναμη νὰ διαμαρτυρηθεῖ ἀνακλαδίστηκε μὲ παραλυμένα νεῦρα.

Ἐνα τραβηγμένο χασμουρητὸ ἀκούστηκε πάνω μὲ τὴ φωνὴ κάποιου πετεινοῦ ποὺ ἤρθε σκίζοντας τὴν ἡσυχία. Ὁ Εὐτρόπιος κατάλαβε πὼς ἦτανε μεσάνυχτα.

III.

Ἡ ζωὴ τοῦ Εὐτρόπιου ἔπερνε ἄξαφνα μιὰν ἀντίθετη γραμμὴ. Τὰ βράδια ἔσμιγε κι' αὐτὸς στὰ σὺδεντρα, μιλιώντας μ' ἕνα ἀδύνατο κορίτσι τῆς ἐξοχικῆς πολιτείας. Ἐκεῖ ζήτηγε νὰ πάρει ἀδιάφορη στάση, πέρναγε τὸ ἕνα χέρι στὸ ζωστήρα καὶ μὲ τὸ ἄλλο κράταγε τὸ σπαθί, ἀλλὰ δὲν τὰ κατάφερε γιὰτὶ πασχίζοντας αὐτὸ μπερδεύε τὰ λόγια του, τὰ μάτια του ἀπέφευγαν νὰ κοιτάζουνε τὸ κορίτσι καὶ ἔλεγε ξανά τὴν πρώτη του φράση ἂν κ' ἡ ἀπάντησι εἶχε δοθεῖ σ' αὐτήν. Ἐπειτα τὴν ἄφηνε χαρούμενος καὶ γύριζε σφυρίχοντας στὸ σταθμὸ. Τώρα τὸ αἶμα κόχλαζε μέσα στὴς φλέβες, ὁ νοῦς του ἔτρεχε καὶ τὰ μάτια του ἦτανε φωτισμένα δυνατά. Μιὰ μέρα τὸ κορίτσι τοῦ εἶπε ἄξαφνα.

— Ἐβρεις σὰ γυρίσει ἡ μητέρα δὲ θὰ μπορῶ νὰρχομαί.

— Καὶ τότες; εἶπε μόνον καὶ τὴν κοίταζε καθὼς τὰ μάτια του ἀλοιθωρίζανε. Τὸ κορίτσι σήκωσε τοὺς ὄμους κοιτάζοντας ἀδιάφορα πέρα. Ὁ Εὐτρόπιος ἔφερε τὸ χέρι στὸ στόμα του καὶ μὲ σκυφτὸ τὸ πρόσωπο ἄρχισε νὰ τρώει τὰ νύχια του.

— Εἶμαι ἄτυχος, εἶπεν ἀργά.

Αὐτὴ γύρισε καὶ στίλωσε τὰ μάτια ἀπάνω του.

— Ὅμως ὑπάρχει τρόπος, μουρμούρισε πνιγόντας κάποιον γέλιο.

— Ποιὸς; ρώτησε.

— Γιὰ ἕναν ἄντρα ὑπάρχει πάντα τρόπος, ξαναεἶπε γελώντας καὶ σηκώθηκε. Περπάτησαν στὸ δρόμο ποὺ τὰ δέντρα φαίνονταν σὰ σμιγμένα στὸ τέλος. Τὸ κορίτσι πήγαινε ἀδιάφορο στριφογυρίζοντας ἕνα μαντήλι στὰ χέρια του. Αὐτὸς ἔσπαζε τὸ κεφάλι του νὰ νοιώσει τί τοῦ εἶχε πει. Κι' ὅσο λιγότερε ὁ δρόμος τόσο ἡ ἀγωνία του πλάταινε.

— Ποιὸς τρόπος ὑπάρχει; ρώτησε τέλος φοβισμένα.

— Νὰ ρεῖς στὴ μητέρα, ἀπάντησε ἀποφασιστικὰ ἐκείνη σὰ νὰ δίδωχε κάποιο βάρος ἀπὸ τὰ στήθια της.

Σὰ νὰ φτερούγισαν πολλὰ πουλιὰ γρήγορα μπροστὰ του χαρούμενα μὲ δυνατὲς φωνές ὅμοια σηκώθηκαν κι' οἱ σκέψεις του λυτρωμένες. Κι' ὅταν γύρισε ξανά ἀπὸ τὸν ἴδιον δρόμον μόνος του τὰ πόδια του δὲν πάταγαν σταθερὰ στὴ γῆς ἀλλὰ τρίκλιζαν. Ἐκείνο τὸ βράδυ μιλοῦσε μὲ ὄρεξη στοὺς συναδέρφους του, χερονομοῦσε μὲ γρήγορες κινήσεις, διηγόταν παλῆς ἱστορίες τοῦ νησιοῦ του, κι' αὐτοὶ τὸν ἄκουγαν κ' ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ τὰ περιπαιχτικὰ τους λόγια μένανε πίσω ἀπὸ τὰ χεῖλια μ' ἕναν τρόπο σὰ νὰ σέβονταν τὸν οἶστρον τοῦ ἡλίθιου συναδέρφου. Ἐπειτα σὰν ἔμεινε μονάχος ἐνοίωσε τὰ ἴδια του λόγια νὰ περῶνε ἀπὸ τ' αὐτιά του σὰν βουὴ ἀπὸ πολλὰ ἔντομα, τὰ μάτια του μισόκλειστα βλέπανε τὸ σπίτι ποὺ καθόταν τὸ κορίτσι συγχίζοντας τὰ πρόσωπα, ὅσο ποὺ ἀποκοιμήθηκε ντυμένος, γιὰτὶ τὴ νύχτα θ' ἄλλαζε τὸ «σκοπὸ» τῆς πλατείας.

Ὅταν ζύπνησε ξανά τὸ κεφάλι του ἦταν βαρὺ ἀπὸ τὸν ὕπνον. Βγήκε πατώντας βαρεῖα στὸ θάλαμον. Ἦτανε περασμένα μεσάνυχτα. Τὰ ἄστρα τρεμοσβύνανε κι' ὁ οὐρανὸς φωτιζότανε δυνατὰ σὰ νὰ πεφτε ἀπὸ κάπου ἡ ἀντιφεγγιὰ τοῦ φεγγαριοῦ. Ἀπὸ τὰ δέντρα ἐρχότανε ἕνας ψιλὸς ἀέρας καὶ ἡ ἡσυχία σκίζόταν ἀπὸ μακριὰ ἀλυχτίσματα σκυλιῶν. Ὅταν ἔφτασε στὴν πλατεῖα σφύριζε. Ἀκουστήκανε τὰ βήματα τοῦ «σκοποῦ» στὴ γωνία ποὺ σύρθηκαν νυσταγμένα.

IV.

Κάθονταν κι' οἱ δύο στὰ σὺδεντρα—αὐτὸς σὰ μεθυσμένος ἀπὸ δυνατὸ παλῆον κρασί κι' αὐτὴ ἡσυχὴ μὲ τὴν ὑπουλη ἐκείνη ἡσυχία ποὺ γύρευε νὰ σκεπάσει τὴν ὄψη της.

— Τὰ χέρια σου εἶνε κρύα, τοῦ εἶπε, πιάνοντας του τὰ χέρια. Σὲ δέρνει ταχτικὰ ἡ θέρμη.

— Κάποτες.

— Ἐτσι εἶται λιγομίλητος πάντα;

— Ὅχι. . . ὅταν εἶμαι ἄρρωστος μόνον.

— Μὰ πάντα εἶσαι ἄρρωστος σὰν ἔρχεσαι κοντὰ μου.

Τὴν κοίταζε παρακλητικὰ σὰ νὰ ζήτηγε νὰ μὴν κουβεντιάξει γι' αὐτό.

— Εἶνε ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἀγαπᾶς;

— Πιστεύω, ἄρχισε αὐτός. Στὸ νησί. . .

— Ἐκεῖ οἱ γυναῖκες ἀγαπᾶνε;

— Σὰν πατρευτοῦνε.

Γέλασε αὐτὴ μὲ θόρυβον. Μὲ μιὰ γρήγορη κίνηση σήκωσε μιὰ τοῦφα μαλλιών ποὺ ἔπεφτε στὰ μάτια της. Ἐπειτα πῆγε πειὸ κοντὰ του.

— Σὰ γίνεις ἄντρας μου. Μὰ κοίταξέ με. Σὺ δὲ μὲ κοιτᾶς ποτὲ στὰ μάτια. Τὰ χέρια σου εἶνε σὰν ξε-

κλειδωμένα. Δεν πήγες ποτέ σου στους γιατρούς;

— Δεν έχω τίποτα μουρμούρισε αυτός.

— Είπε γιατί αγαπᾶς πρώτη φορά. Μὰ ἀντίς νὰ χαίρεσαι σὺ λυπᾶσαι . .

Καὶ γέλασε. Ὁ Εὐτρόπιος σηκώθηκε. Περπατήσανε στὰ δέντρα ἀνάμεσα. Εἶχε νυχτώσει καλά. Ἀπὸ τὴν πλατεῖα φτάνανε κομῆνοι ἤχοι μουσικῆς.

— Μὴν ἀγαπᾶς ἄλληνη; τὸν ρώτησε ἄξαφνα.

Κοῦνησε ἀρνητικὰ τὸ κεφάλι. Σὰ νᾶδινε ἀπάντηση στὸν ἑαυτὸ τῆς αὐτῆ εἶπε.

— Ξέρεις μαζὺ μου θ' ἀλλάξεις. Γύρεψε νὰ τῆς πιάσει τὸ χέρι. Αὐτὴ τραβήχτηκε.

Καὶ πειὸ σιγὰ ἤσυχια κι' ἀδιάφορα τοῦ εἶπε.

— Εἶσαι κουτός.

Σὰ νὰ τὸν χτύπησε ἄξαφνα μιὰ μύτη λεπιδίου κατὰστῆθα σήκωσε τὸ πρόσωπό του.

— Ἄκου. . Δὲ θέλω νὰ μοῦ μιλάς ἔτσι, εἶπε ἀργά.

Αὐτὴ στριφογύριζε παιδιάστικα κρατημένη ἀπὸ τὸν κορμὸ ἐνὸς δέντρου. Καὶ σὰ νὰ συνέχιζε εἶπε:

— Ὑστερα τ' ὄνομά σου δὲ μ' ἀρέσει καθόλου.

Δοκίμασε ξανὰ νὰ τῆς πιάσει τὰ χέρια. Καὶ μὲ τὸ φόβο μὴ τοῦ φύγει ξανὰ τὴν κράτησε δυνατὰ. Ὑποταχτικὰ ἐκείνη τὸν κοίταξε στὸ δυνατὸ σφίξιμο.

— Ἄ δὲν ἦσαν ἄρρωστος ταχτικά τι καλὸς ποὺ θὰ ἦσαν! Μὰ σὰν περάσουνε οἱ θέρμες. . Πῶ πῶ τὰ χέρια σου κρύα θεέ μου. . Κι' εἶπε ὁ τόπος ζεστός ἀκόμα. .

Κι' ἔφυγε γελώντας ἀπὸ κοντὰ του.

— Πότε θὰ ρθεῖς στὴν μητέρα; τοῦ εἶπε.

— Θ' ἀργήσω ἀκόμα, μουρμούρισε αὐτός.

— Ἄ. . τότες δὲ θὰ μὲ ἴδεις ξανά.

— Πιστεύω νὰ λέω τὴν ἀλήθεια σ' αὐτὸ, εἶπε σοβαρά.

Πρέπει νὰ τελειώσω πρῶτα τίς δουλειές μου.

— Νὰ ρθεῖς. Ἄλλοιῶτικα θὰ λυπᾶμαι κι' ἐγὼ ποὺ δὲ θᾶρχομαι νὰ σὲ βλέπω. Πῆγε κοντὰ του αὐτὴ ταπεινωμένα μὲ παραπονετικὸν τόνο στὴ φωνή. Ὁ Εὐτρόπιος τὴν κοίταξε παράφορα. Τὰ λόγια μένανε πίσω ἀπὸ τὰ χεῖλη του. Τῆς κράτησε τὸ μπράτσο. Εἶχε μιὰ δροσιὰ κι' ἦταν τόσο μαλακὸ ποὺ τὸν γιόμισε πένθιμες σκέψεις. Ἐνοιωσε τὴ ζεστὴ ἀνάσα τῆς ποὺ τὸν χτύπαγε στὸ πρόσωπο. Ἐσκυψε νὰ τὴν φιλήσει.

— Θὰ ρθεῖς, τὸν ρώτησε λοξεύοντας τὸ κεφάλι.

— Θὰ ρθῶ, μουρμούρισε γελαστὰ αὐτός.

Τὴ φίλησε. Τὰ χεῖλια του μόλις τὴν ἀγγίξαν. Σὰ νὰ ἦρθε τότες στὸν ἑαυτὸ του, σὰν κύμα πετάχτηκαν ἀπὸ μέσα του τὰ λόγια. Ἄλλ' αὐτὴ γλύστρησε ἀπὸ τὰ χέρια του.

— Θὰ σὲ περιμένω στὸ σπίτι φώναξε ὕστερ' ἀπ' ὄσες μέρες θέλεις.

Κι' ἔπειτα πειὸ ἀργὰ ζητώντας νὰ δώσει κάποιον ἐπίσημον τόνο στὴ φωνή.

— Εἶμαι τίμια κι' θὰ σὲ συλλογίζομαι. .

Κι' ἔφυγε τρέχοντας. Δεν ἄκουγε παρὰ τὰ πόδια τῆς ποὺ χτύπαγαν τὴ γῆ; γρήγορα ἔπειτα σβύστηκε δλότελα ὁ ἦχος. Αἰστανόταν τώρα ὅτι ἐρχόνταν σὰν χεῖμαρος τὰ λόγια ποὺ δὲν τῆς εἶπε.

Φανταζόταν τάχα πὼς τῆς ἔλεγε.

— Ναί στ' ἀλήθεια θὰ γίνω ἄντρας σου. Καὶ ξέρεις δὲν εἶμαι ὅπως μὲ βλέπεις ἀγάπη μου.

Καὶ ἡ φανταστικὴ κουβέντα τράβαγε στὴ σκέψη του μακραίνοντας ἀτελείωτα μὲ θρηνώδικον πόνο.

Γύρισε στὸ σταθμὸ. Οἱ ἄντρες τὸν ὑποδέχτηκαν μὲ κοροϊδευτικὸ γέλιο.

— Ὁ Εὐτρόπιος σμίγει στὰ δέντρα, εἶπε ὁ ἐνωματάρχης.

Αὐτὸς πέρασε ἀμίλητος γιὰ νὰ μπει στὸ θάλαμο.

Κἄποιος τὸν κράτησε ἀπὸ τὸ ἀμπέχονο. Σήκωσε τὸ χέρι του τότε καὶ ἔσπῶντας παράφωνα.

— Εἶμαι κουτός ἔ; . . εἶμαι κουτός;

Τὸν χτύπαγε δυνατὰ στὸ πρόσωπο. Αὐτὸς ζήτησε νὰ προφυλαχτεῖ στὴν ἀρχὴ ἀλλ' ἔπειτα ἔπιασε τὸ κορμὶ του μὲ τὰ δύο του χέρια καὶ τὸν τίναξε στὸ πλακόστρωτο. Κανείς δὲ κινήθηκε γιὰ νὰ τοῦ χωρίσει. . Τότε ὁ Εὐτρόπιος ἄφησε ἕνα ἄγριο παράφωνα κλάμα χτυπώντας μανιακὰ σὰν παιδί τὰ πόδια του. Οἱ φωνές του σμίγανε μὲ τὰ χλευαστικὰ γέλια τῶν συναδέρφων του.

Τὴ νύχτα ἐκείνη ὁ ὕπνος δὲν ἔκλεινε τὰ μάτια του.

Βγήκε ἀπὸ τὸ σταθμὸ πέρνωντας τὸ δρόμο τοῦ σπιτιοῦ τῆς στὴν ἀπόφαση νὰ δώσει ἐπίσημα τὸ λόγο του. Ἦταν προχωρημένη ὁμως ἡ νύχτα καὶ σκεπτόταν πὼς μπορούσε νὰ κοιμόνταν. Ἀπὸ μακριὰ ἀντίκρουσε τὴν ἀσβεστομένην αὐλή. Περπάταγε σιγὰ, κλεφτὰ, μὲ φόβο. Τὸ σπίτι ἦταν ὀλοσκότεινο. Τὰ δέντρα τῆς αὐλῆς μένον ἀκούνητα. Οἱ περιπλοκάδες κύκλων τῆς πύργου. Κρύος ἴδρωτας ἔλουσε τὸ κορμὶ του, καθὼς προχώρεσε στὸν τοῖχο κοντὰ. Ἐνας ἄσπρος ἴσκιος σάλεψε ἀνάμεσα στοὺς φύκους, ἀκούστηκε κάποιον μουρμούρισμα κι' ὁ Εὐτρόπιος ξεχώρισε τὸ κορίτσι.

— Δὲ σοῦ φαίνεται πὼς περπατᾶει κάποιος, ἄκουσε τὴ φωνή τῆς.

— Εἶν' ὁ ἀέρας ποὺ σηκώθηκε, ἀπάντησε μιὰν ἀντρεία φωνή.

Ὁ Εὐτρόπιος ἔσκυψε γιὰ νὰ δεῖ καλύτερα.

Σωπάσανε καὶ φέρανε τὰ πρόσωπά τους κοντὰ. Σὰ νὰ αἰστανόταν ἡδονὴ ποὺ τοῦς ἔβλεπεν ἔτσι παρακαλοῦσε νὰ μὴ χωριστοῦνε. Στάθηκε γιὰ πολλὰς στιγμὲς ἀφηρημένος. . Ἐπειτα ἔβγαλεν ἀργὰ τὴν ξιφολόγχη του καὶ σὰ ἐνοιόθεν ἀπολύτρωση σ' αὐτὸ, νὰ ἔκανε τώρα τὴν πρώτη δική του πράξη στὴ ζωὴ του, σὰ νὰ ἔκανε κάτι τις γιομάτο δράση, κάτι τις ποὺ θὰ μιλούσανε οἱ ἄλλοι γι' αὐτὸ παινετικά, τὴν κάρφωσε στὸ στῆθός του. Ἡ φωνή του ἄγρια ἔσκισε τὴν ἡσυχία.

Τὸ κορίτσι ἔτρεξε τρομαγμένο στὸν τοῖχο. Ὁ Εὐτρόπιος ἐνοιωσε τὸ κορμὶ του νὰ λιγίζει κι' ἔπεσε κάτω.

Κι' ἡ ζωὴ σὰ χεῖμαρος πέραγε καὶ τὸν παραμέριζε σὰ νὰ ἦταν ἕνα ἐμπόδιο γι' αὐτήν.

Τὸ κορίτσι συχνόλεγε.

ΘΡΗΝΟΙ

Στὸ μακάριο ἴσκιον τοῦ ἀδερφοῦ μου.

1

Τῆς ζωῆς σου τὸ θάμα πιά ἐχάθηκε! Ὅλα τώρα ἀπομείναν μὲς στὸ μαῦρο σκοτάδι. Οὔτε αὐγὴ, μισημέρι κανένα δὲ θᾶρτει τὰ μεγάλα φτερά του νὰ πλώσει στῆς ζωῆς μας τὸ δέντρο. Μιὰ νυχτιὰ σκοτεινὴ, θλιβερὴ, πνιχτικὴ μᾶς τυλίγει.

Ἀκριβέ, ποὺ τὰ λόγια σου εἶταν πίστη καὶ νόμος δὲ θ' ἀκούσουμε πιά. Ὅλα πᾶνε μαζὶ σου. . . Τὴ μορφή σου χλωμὴ σὰν κερνία κάποιον δράμα λὲς τὴ τραβοῦσε στὰ τρελά του παιχνίδια. Καὶ τὸ πιστεύεις! . . . Πῆγες μαζὶ του! ὦ! ἡ μορφή σου ἕνας θρηῆνος ἀνθρώπινος εἶταν, ἕνας θρηῆνος ὑπέρτερος στὴ σαπίλα τὴ γύρω! . . .

2

Ἀσκητῆς τῆς ζωῆς σου περνοῦσαν οἱ μέρες σου γεμάτες γαλήνη! Ἐνα φῶς θεϊκὸ ἐτρεμόφεγγε πάντα στὴν κερνία σου ὄψη. Τὰ μεγάλα σου μάτια ποὺ μιὰ μοῖρα σκληρὴ τάχει κλείσει δὲ θάνοιξουν, βαρειά, κουρασμένα, στὸ φῶς πιά τῆς μέρας. ὦ! τί θρηῆνος πικρός, ἀκριβέ μας, ὁ σκληρὸς θάνατός σου! . . .

3

Μοναχὸς ἐχαιρόσουν τὴ ζωὴ τὴ δική σου. Μοναχὸς καὶ τὸ θάνατο ἐλατάρεις νὰ ζήσεις; . . . Ἐτσι μόνος, μακριὰ σῆνα ξένο οὐρανό, σῆνα κρύον δωμάτιο τὴ στερνὴ σου πνοὴ τὴν ἀφήνεις. Γύρω ξένοι. Κανένας γλυκὸς σου παρήγορος στὴ βαρειὰν ἀγωνία. . . Καὶ θὰ δάκρυσαν μάτια πολλὰ τῆς ἡμέρας τὸ φῶς ὅταν θᾶγες ἀφήσει; . . . Μὰ τί πόνος γιὰ μᾶς ρημαχτῆς ἢ χαμένη ζωὴ σου!

4

Ἡ ψυχὴ σου ἕνας γίγαντας στὴ βουβὴν ἐγκατεργησι τῶν βασάνων. . . Τί σκοτάδι θὲ νᾶσφιγγε τὴν ψυχὴ σου τὴν ὕστερην ὥρα! . . . Τὸ λυγμὸ ποὺ θὰ ξέσκισε τὰ λιγνά σου τὰ στήθεια, τὸ στερνὸ σου λυγμὸ, τὸ αἰώνιον σου ἀντίο, τὸ στερνὸ σου φιλί,

— Μὰ στ' ἀλήθεια χτυπήθηκε;

Κι' ἡ νύχτα προχωροῦσεν ἐξαιρετικὰ ὡμορφῆ σὰ νὰ γύρευε νὰ ξεγράψει τὴν κακὴν αὐτὴ γραμμὴ, ποὺ χαραζόταν. . .

Ἀκούστηκε τὸ τρίξιμον παραθυριῶν ποὺ ἀνοίγαν μακριὰ.

Τὸ κορίτσι ἔρριξε τὸ πρόσωπο ἀνάμεσα στὰ χέρια.

Α. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ.

ὦ! τί μοῖρα! δὲν ἀκούσαμε ἑμεῖς καὶ δὲν ἔτρεξαν κείνη τὴν ὥρα ποταμοὶ τὰ πικρὰ δάκρμά μας. Θὰ γελούσαμεν ἴσως. Ποῖὸς ξαίρει! Εἶναι τέτοιο παιχνίδι τῆς μοῖρας ἡ ζωὴ ὀλωνῶ μας! . . .

5

Ὅλοι οἱ θρηῆνοι μικροὶ γιὰ νὰ κλάψουν τὴ χαμένη ὑπαρξή σου. Ὅλοι οἱ πόνοι μικροὶ νὰ πονέσουν τὸ ὅτι πάγει μαζὶ σου στὸ αἰώνιον σκοτάδι. Τὴ μορφή τὴν ἀνθρώπινη, εἶν' καιρὸς ποὺ τὴν εἶχες πιά ἀφήσει, γιὰ νὰ ζήσεις τὴ ζωὴ τοῦ Θεοῦ σου ποὺ τόσο ἀγαποῦσε! Ὅλοι οἱ θρηῆνοι μικροὶ γιὰ νὰ κλάψουν τὴ μεγάλη ψυχὴ σου ποὺ εἶχε φτάσει στὸ θεῖο. Τὴν ἀγάπη σου πάντα μαζὶ μας ἀκριβέ φύλαγέ την. Τὴν ἀγάπη σου αὐτὴ ποὺ λυτρώνει, πιστεύει καὶ σώζει. . . .

Χίος.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΛΟΙΖΟΣ

PAUL DROUOT

Ἡ ΝΙΚΗ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

Κυττάω καλὰ τὴ δόξα μὲ γαλήνη,
Σὰν τ' ἀκρογυῖαλι, ποὺ κυττᾶ νὰ φτᾶν' ἡ τρικυμία.
Τότε σωπῶ, τί νιώθω νὰ μοῦ φεύγουνε μὲ βία,
Ὅσες τῆς νειότης μέρες μοῦχουν μείνει.

Τῆς τύρβης τίς φωνές ἐγὼ βαρύνεμαι
Οὔτ' ἄσματα θριαμβικὰ στὸ ἄρμα μου ζητάω,
Οὔτε Θεῶν ἀγάλματα γυρίζω καὶ κυττάω.
Μὲ τὰ παινέματα στενοχωριέμαι.

Στίς σάλπιγγές σου, ὦ Δόξα, τὴν καρδιά μου,
— Ἐκδίκηση γλυκειά! — Ἐθᾶδινα γὰρ, ἂν ἠμποροῦσα
Μ' ἀπελπισιὰ τὴν καρδιά τῆς καλῆς μου νὰ χτυποῦσα,
Τ' ὄρηον κεφάλι, γιὰ παρηγοριά μου.

(Μετάφραση.)

ΣΠΥΡΟΣ Μ. ΑΝΝΙΝΟΣ

ΑΙΜΑ ΣΤΟ ΑΙΜΑ

I

Δέκα μήνες! ναί δέκα δλάκερους μήνες έχω έδω μέσα στη φυλακή μου!

Και φυλακή είν' αυτή, θεέ μου!

Ένα στενόμακρο καμαρωτό λαγούμι, σκοταδερό, όγρό, μουχλιασμένο, που μοιάζει περισσότερο με τάφο παρά με φυλακή.

Άχτίδα ήλιου που να με ίδη έδω που είμαι χωμένος. Πότε εινε μέρα και πότε νύχτα στέκεται: αδύνατο να ξεχωρίσω.

Ψυχή ανθρώπινη πόσο καιρό έχω να ιδώ.

Σάν ήθελαν να μου δώσουν φαί και νερό μου τώρριχαν από μιá σιδερένια σκάρα που ήταν ψηλά στο ταβάνι.

Άνθρωπος ήμουνα ή κανένα λυσσασμένο αγρίμι, κλεισμένο σε βασταγερό κλουβί.

Πολλές φορές έπεφτα σε βαθειές σκέψεις που μ' έφερναν κοντά στους δικούς μου, μα έμφ' έτρεχα να-ριχτώ στα πόδια τους, ζητώντας συχώρεσι και να τους άγκαλιάσω γιομίζοντάς τους φιλιά, άξαφνα τó βαρειό καμπάνισμα που καναν ή άλυσσίδες μου μ' έφερναν ξανά στην πραγματικότητα.

— Όχι κακότυχε, σάν να μου έλεγε μιá φωνή μέσα μου, δεν έχεις κανένα δικαίωμα να φιλήσης τους δικούς σου, γιατί τó φιλι αυτό θα εινε φιλι 'Ιούδα'· όχι δεν μπορείς να κάνης ένα τέτοιο πράμα γιατί σε χωρίζει από δ' αυτούς αίμα, αίμα ναί, τó αίμα της άδελφής σου κύτταξε άχνίζει ακόμα, φωνάζει ζητώντας εκδίκησι.

Κ' ύστερα απ' τίς άπαίσεις αυτές σκέψεις λυνόμουνα δλόκληρος και σωριαζόμουνα άναίσθητος στη λάσπη της φυλακής μου.

Άχ! τó αίμα ζητάει εκδίκησι.

Τó αίμα θέλει αίμα, αίμα ναί, αίμα....!

II

Τί; πώς;

Βήματα άκούω;

Μπά! δέ βαρυέσαι.

Πλάσματα της φαντασίας μου, άσφαλώς, θα εινε.

Μά όχι! όχι! Νά, νά, άκου....

Πράγματι ένα βαρειό περπάτημα έφτανε ως τ' αυτιά μου που δλοένα πλησίαζε.

Νά, σταμάτησε δξω απ' τή σιδερένια πόρτα της φυλακής μου.

Τί χαρά! Τί χαρά!

Τά κλειδιά κουδούνιζαν ένα, δυό, τρία στριφογυρίσματα ή πόρτα τρίζει σάν να εκδηλώνη κι' αυτή τή χαρά της.

Μά γιατί τάχα να έρχονται έδω;

Λέτε για καμμιάν επιθεώρησι;

Ίσως' γιατί όχι.

Πώς όμως μ' έθυμηθήκανε ύστερα από τόσο καιρό! Πάλι καλά αφού δεν ξεχνούν τίς ψυχές π' άπομονώνουν απ' τόν κόσμο!

Ή πόρτα σιγά, σιγά ύποχώρει στο σπρώξιμο.

Ούφ! ένας όγρός μουχλιασμένος άέρας με χτυπάει κατάμουτρα.

Ός κι' ό άέρας βρωμάει δξω από δώ;

Φοβερό αυτό!

Ένα θαμπερό φώς λυχναριού πρωτομπαίνει.

Πώ! Πώ! πόσο μου κεντρώνει τά μάτια ή μικρή του λάμψι!

Νά, να κι' ό άνθρωπος που τó κρατάει.

Γιατί να νάνε τόσο άγριος;

— Έλα κατάδικε σήκω, σήκω ντέ δεν άκους;

Πώς μου φάνηκε που άκουσα ανθρώπινη μιλιά! Παρ' δλη τήν άγριάδα που είχε αυτός μόλις μ' έπλησίασε τόν άγκάλιασα κι' είμουνα έτοιμος να τόν φιλήσω. Σας τó λέω άλήθεια.

Μ' αυτός, μ' ένα βαθειό μούγκρισμα μούδωκε μιá σπρωξιά που σωριάστηκε χάμου!

Κι' αττουνοδ' έφταιξα;

Που θα πάμε Κύριε; τού λέω με καλωσύνη, είμ' έλεύθερος; Κατάλαβαν επί τέλους πώς δεν φταίω; λιγάκι άργά έ; καλά, κάλλιο άργά παρά ποτέ' δεν είν' έτσι, κύριε;

Μιλιά! καμμιά άπάντησι.

Μου λύνει τσ' άλυσσίδες.

Ήμουν έτοιμος να πετάξω απ' τή χαρά μου.

Χωρίς άλυσσίδες; Τί άπίστευτο πράμα, θεέ μου!!

Γιατί; πάλι τά ίδια;

Ό! άλλοίμονό μου.

Και βέβαια έπρεπε να τó ξέρω.

Κάθε χαρά δεν κρατάει περισσότερο απ' τó άναμμα ένδς σπύριτου.

Μου πιάνει τά δυό μου χέρια, μου τά σταυρώνει, μου τά σφίγγει δυνατά και χράπ ένα σιδερένιο κρίκο μου περνάει.

Ός τήν καρδιά μου έφτασε ό πόνος που ένοιωσα.

Τόν συνήθισα όμως κι' αυτόν' πέρασα τóσους πόνους!

Βγαίνουμε απ' τή φυλακή.

Τί στενό δρομάκι; σκοτεινό, γιομάτο λάσπη και πέτρες.

Γιά κυττάχτε βαθειά, βαθειά εν' άλλοιώτικο φώς; είν' όμως πιό άσπρο απ' τó φώς του λυχναριού.

Πώς τó λαχταρούσε ή ψυχή μου.

Ήταν τó στόμα της... σπηλιός π' άφινε να φαίνεται τó φώς της ήμέρας.

Άμ! τó φτάσαμε τέλος πάντων.

Τώρα είμαστε καλά που δεν μπορούν ν' άνοίξουν τά μάτια μου.

Βέβαια ύστερα από ένα τόσο πυχτό σκοτάδι, μιá άπλειη φωτοχυσία, τί περιμένεις;

Όραία! σιγά, σιγά τ' άνοιξα.

Τί καλά, τί καλά.

Πώς μοσκοβολάει ό άέρας, σάν να τόν έχουν ραντίσει με χίλιες δυό μυρουδιές.

Άλλά.....

Γλήγορα πέρασε κι' αυτή ή χαρά.

Γιατί;

Νά δυό λογχοφόροι μπροστά, άλλοι δυό στα πλάγια κ' ένας ξωπίσω.

Κακό προμήνυμα!

Έκαμα τó σταυρό μου κι' ή πομπή ξεκίνησε.

— Για πού; Για πού βρέ παιδιά;

Και πάλι χωρίς άπάντησι.

III

Σ' τó δικαστήριο.

Και να μήν τó βάλη ό νοδς μου!

Κόσμος, κόσμος ό ένας άπάνω στον άλλον και γιατί; για να γελάσουν με τόν πόνο του άλλου.

Και γιατί όχι;

Ό πόνος ό δικός σου, χαρά δικιά μου.

Τί άπαίσι οι άνθρωποι αυτοί οι δικαστά!

Θρονιάζονται άναπαυτικά στα έδώλιά τους και χαυδέυοντας τά γένεια τους, σοδ' βγάζουν, σάν θεοί, μιάν άπόφασι και σοδ' λένε: άλι, κύριε, άς πάψη να χτυπή ή καρδιά σου' έμεις τó διατάζουμε πέθανε' σοδ' άπαγορεύουμε να ζήσ.

Πόσο άγρια εινε τά μάτια τους.

Πώς τρέμω, θεέ μου.

— Κατηγορούμενε σε κατηγορούν πώς άφίνοντας τή θέσι που σοδ'δωσε ή Πατρίς, ήλθες κ' έσκότωσες τήν άδελφή σου.

Μουρθε να τούς είπω εκείνη τήν ώρα: ναί κατηγοροδμαι πώς έσκότωσα ένα άνθρωπο που μου έφταιξε, που άμάρτησε, μα ένα, μονάχα έναν' έσεις όμως άθλιοι που δεν περνάει μέρα χωρίς να στέλνετε στον "Αδη πέντε, δέκα, είκοσι και τί; χωρίς άφορμή; έσας δέ δρίσκεται κανένας να σάς κατηγορήση; Βέβαια έσεις σκοτώνετε με τó γάντι κ' έτσι δέ λερώνετε τά χέρια σας με τó αίμα.

— Ναί κύριοι δικαστά, δεν τó κρύβω έσκότωσα, μα έπρεπε να τó κάμω γιατί ή άδελφή μου έτσαλοπάτησε κάθε ίερό, κάθε δσιο, γιατί μου μούτζούρωσε τήν τιμή μου, τήν ύπόληψί μου, τó εινε μου, ήταν τέτοια ή βούλα που μου κόλλησε στο μέτωπο που μόνο με τó αίμα θα μπορούσε να ξεπλυθη ή λησμονία, που λένε πώς εινε τó πιό άποτελεσματικό φάρμακο σε περιπτώσεις όπως είν' ή δικιά μου, φάνηκε πώς ή ένέργειά της εινε πολύ άστεία.

Έρωτάω σας, σας ναί που με κυττάτε σάν τήν άράχνη τήν μυίγα όντας εινε μπερδεμένη στο δύχτι

της, αν είχατε καμμιάν άδελφή και σας έσερνε τ' όνομά σας στη λάσπη της άτιμίας, τί θα κάνατε;

— Άπλούστατα θα τήν περιφρονούσαμε, τ' άπάντησε ό Πρόεδρος.

— Χά! χά! χά! Έτσι έ; θα τήν περιφρονούσατε! τó πιστεύετε σοβαρά αυτό που λέτε;

— Και γιατί όχι.

— Άμ' βεβαια αφού έρχεσθε προκαταλημμένοι για να χτυπήσετε ένα άνθρωπο που έκανε δ,τι ό καθένας από σας σε παρόμοια περίπτωση, τί άλλη άπάντησι περιμένω να μου δώστε.

— Όστε δμολογείς τó εγκλημά σου;

— Έγκλημα όχι, καθήκον, ναί καθήκον μάάλιστα που τó προβλέπουν όλοι οι κοινωνικοί θεομοί.

— Άλλο τίποτα έχεις να προσθέσης;

— Πώς όχι; Σάν θα βγάλετε τήν άπόφασι, να ρωτήστε πρώτα τή συνείδησί σας πέστε πώς τó περιστατικό αυτό έτύχενε σε σας, αυτό μονάχα ζητάω.

Μπά! όλοι οι δήμοί μου σηκωθήκανε, πάνε τάχα να σκεφθουνε! άντι να πάη ό καθένας χώρια κ' έτσι μονάχος να ζυγιάση καλά τά πράμματα, κύτταξέ τους, όλοι μαζύ μπαίνουν στην άλληνη άθουσα σάν τά πρόβαρα στο μαντρί.

Ό κόσμος άρχισε ν' άνακατεύεται στο δικαστήριο.

Σε κάθε σήκωμα τών ματιών μου, έδλεπα χιλιάδες μάτια να με περιβάλλουν με σίκτο' αυτό να σας πώ μ' εύχαρίστησε γιατί έννοιωσα πώς μεσ' τίς ψυχές τών πραγματικών δικαστών μου ήμουν άθως' αυτό που ήταν άρκετό.

Μιá βουή μεγάλη άντηχει.

Τό Δικαστήριο παρουσιάζει δψι τρικυμιασμένης θάλασσας, κι' ύστερα ήσυχία, νέκρα, γαλήνη.

Τά κοράκια ήσαν στη θέσι τους έτοιμα, έτοιμα να όρμήσουν στο ψοφήμι που ήταν μπροστά τους.

Ό Πρόεδρος χτυπάει τó κουδούνι.

Άχ! τó κουδούνι αυτό, μου φαινότανε πώς άκουα τήν καμπανίσα του νεκροταφείου που σημαίνοντας μάς δίνει να καταλάβουμε πώς κάποιο πεθαμένο φέρνουνε για θάψιμο.

Οί δήμοί μου κουβεντιάζαν κρυφά.

Τώρα σταματήσανε.

Ό κόσμος κρατάει τήν άναπνοή του.

Κυττάχτε τον πώς τρέμει; ναί, άκριβώς σάν παληόσκυλλο.

Ούξω δειλέ, φιβιτσάρη, άνόητε που δεν ξέρεις ποιά είν' ή δύναμί σου.

Τέλος πάντων κοντέψαμε να κάμουμε τά μάτια.

Ό Γραμματικός διαβάζει τήν άπόφασι.

Μπά! τί λέτε καλέ! τί παλλικάρια που είστε!

Όραία, ώρα! δέστε με ακόμα δυνατώτερα κ' έπειτα μου φορέιτε τόν κόκκινο λαϊμοδέτη' μωρέ μπράβο σας, ούτε φλόγα κεριού να ήταν ή κάθε ζωή δέ θα τήν σδύνατε με τóση εύκολία!

Τὸ πλῆθος στὸ ἄκουσμα τῆς καταδίκης μου κάνει δυνατὸ θόρυβο, μὰ γλήγορα ἤσυχάζει.

Ἔχετε ἰδεῖ τὸ κῆμα ποῦ πελώριο κι' ἀγριεμένο ὀρμαίει κατὰ τὸ βράχο καὶ πολὺ πρὶν τὸν φτάσει σπάζει καὶ γίνεται κομμάτια; νὰ αὐτὸ ἦταν τὸ πλῆθος φοδσκα ἀίθρασιλιάτικη ποῦ ἢ μυτοῦλα τῆς καρφίτσας στὸ λεπτὸ τὴν κάνει ἄχρηστη.

IV

Καὶ τώρα;

Εἰκοσιτέσσερες ὥρες ζωὴ ἔχουμ' ἀκόμα, ἔτσι εἶπαν αὐτοὶ ποῦ σὰν θεοὶ κρατᾶνε τὰ νήματα τῆς ζωῆς τοῦ καθενός.

Πάλι στὸ ἴδιο μπουντροῦμι.

Τὸ ἴδιο περιβάλλον, ἢ ἴδια ὄγρη μυρουδιά, ἢ ἴδια μούχρα.

Τί λὲς ἐκεῖ! μήπως θὰ κάτσω αἰώνια ἐδῶ μέσα.

Νὰ ὁ χάρος ἀκονάει τὸ δρεπάνι του.

Θὰ περιμένω, λέει, τὸν παπᾶ;

Νὰ κάμη τί;

Νὰ μεταλάβῃ;

Ἄστειά πράγματα αὐτά.

Νὰ ἢ πόρτα ἀνοίγει.

Ὁ παπᾶς μὲ σκυφτὸ τὸ κεφάλι καὶ μὲ τὰ μάτια δουρνωμένα σέρνει κατὰ μὲ τὰ τρεμάμενα πόδια του.

Μὲ φωνὴ ποῦ σιγοτρέμει μοῦ ζητάει νὰ τοῦ ξεμολογηθῶ.

Ἔ, δὲ σοῦ φτάνουνε Παπᾶ; εἶν' ἄρκετα μὴν ἔχεις παράπονο, οὔτε οἱ δῆμοί μου δὲ θὰ σοῦ ποῦν τόσα πολλά.

Καλὰ βρὲ ἀδερφέ· μὴ μὲ τραβάτε ἔτσι· θὰ πάω μονάχος μου· γιὰ τόσο δειλὸ μὲ περᾶστε!

Νά! ποῦ φθάσαμε.

Βλέπετε; κ' ὕστερα λέτε πῶς δὲν περπατᾶω γλήγορα.

Τί; ὄχι, ὄχι.

Ἐδῶ εἶνε ποῦ θὰ τὰ χαλάσουμε.

Πῶς τὸ λένε· δὲ θέλω, δὲ θέλω νὰ μοῦ δέστε τὰ μάτια· θέλω νὰ ἀκούω, νὰ βλέπω νὰ αἰσθάνομαι ἴσαμε τὴν τελευταία μου στιγμή τὸ καταλάβατε ἢ ὄχι.

Μὰ θὰ ἰδῶ, βρὲ ἀλιτήριοι ἄλλη φορὰ τέτοιο περίεργο θέαμα; μὴ φαίνεστε δὰ τόσο σκληροί.

Πῶ! πῶ! τί εἰκόνα εἶν' αὐτή, θεέ μου;

Δώδεκα κἀνες τουφεκιῶν μὲ θωροῦν κατὰματα· τί λαίμαργία ποῦ τὴν ἔχουν!

— Ἐμπρός.

Μπάμ.

Μιά συγχρονισμένη βοὴ ἀναστᾶτνε τὸν τόπο.

— Μὲ φάγατε, μὲ φάγατε παληόσκυλλα.

— Ἔ, σὺ! Τί φωνάζεις ἔτσι; ἐσένα θάκοῦμε;

Ἄνοιγω τὰ μάτια μου, σὰν ἀπὸ θαθεῖο ὕπνο.

Πῶς; εἶμαι ζωντανὸς ἀκόμα;

Ὄστε;

Ὁνειρο! ὄνειρο! τί τρομερὸ ὄνειρο!

Ἀθήνα—Δεκέμβρης 1922

ΓΙΑΝΝΗΣ ΖΗΡΑΣ—ΑΓΚΑΘΙΩΤΗΣ

ΚΡΙΤΙΚΑ ΑΡΘΡΑ

"ΤΟ ΦῶΣ ΠΟΥ ΚΑΙΕΙ,"

Ἐνα ἔργο ποῦ γι' αὐτὸ γίνηκε ἄρκετὸς λόγος τὸ «Φῶς ποῦ καιεῖ» τοῦ κ. Δήμου Τανάλια δὲν μπορῶ ν' ἀρνηθῶ πῶς κίνησε τὴν περιέργειά μου. Ὁ τίτλος τοῦ φυγουράρισε σ' ὄλες τίς πρωτοχρονιάτικες φιλολογικὲς ἐπιθεώρησεις, οἱ ἐφημερίδες τὸ ἐπαίνεσαν, ἢ κριτικὴ τῶν περιοδικῶν ἀσχολήθηκε πολὺ εὐνοϊκὰ γι' αὐτό.

Μὲ λαχτάρα, λοιπόν, πῆρα κι' ἐγὼ νὰ τὸ διαβάσω κι' ἀφοῦ μάλιστα εἶχα ἰδεῖ κάπου ὅτι εἶνε προδόντο σπάνιας φιλοσοφικῆς σκέψης ἐνωμένης μὲ ὄρατο λυρισμὸ, ἐτοιμάστηκα ν' ἀπολάβω τὴ σπάνιαν αὐτὴ εὐκαιρία καὶ νὰ λούσω τὴν ψυχὴ μου στὸ φῶς τοῦ ἀληθινοῦ καὶ τοῦ ὁμορφου. Ἄν τὸ ἀξιῶθηκα, ἢ ἂν εἴμαι μόνον μὲ τὴ γλύκα θὰ τὸ εἰπῶ πρὸς κάτω.

Ὁ τόμος τοῦ κ. Τανάλια χωρίζεται σὲ τρία μέρη καὶ ἀπαρτίζεται ἀπὸ τρία στοιχεῖα, τὸ ἐριστικὸ, τὸ λυρικό, καὶ τὸ διδαχτικὸ, ἀνάμικτα σ' ὀλόκληρο τὸ ἔργο

χωρὶς ὅμως ν' ἀνταποκρίνονται στὴν τρίμερη τεχνικὴ διαίρεσή του.

Ὁ κ. Τανάλιας, στὸ ἐριστικὸ κομμάτι τοῦ ἔργου του, προσπαθεῖ νὰ καταλύσει τίς παλιὰς ἀξίες, κι' ἀφοῦ τίς κλάψει στὸ λυρικό ἰντερμέδιο, νὰ θεμελιώσῃ στὸ διδαχτικὸ νέες, ποῦ τίς παραδέχεται.

Τὸ σημαντικώτερο φαίνεται νὰ εἶναι τὸ πρῶτο μέρος, ἀφοῦ στέκεται καὶ τὸ περισσότερο ἐκτεταμένο καὶ τὰ πρόσωπα ποῦ ἐμφανίζονται εἶνε παγκόσμια κ' ἐπιστημώτατα. Διεξάγεται φιλοσοφικὴ συζήτηση ἀναμεταξὺ τοῦ Προμηθέα, τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τοῦ Μῶμου, συμβολικῶν ἀντιπροσώπων διαφορῶν συζητημάτων, τῆς ἀρχῆς τῆς σκληρότητας, τοῦ ἐγωῖσμοῦ, τῆς δυνάμεις τοῦ ἀπόλυτου λογικοῦ (Προμηθέας) τῆς συγχώρεσης, τῆς καλωσύνης τῆς καρδιάς (Ἰησοῦς) τοῦ ὀλισμοῦ, τῆς αἰσθησης, τῆς ἐπανάστασης (Μῶμος).

Εἶνε φυσικό, ἀφοῦ τέτοιου σημαντικοῦ μεγαλείου ἤρωες ἐμφανίζονται στὴ σκηνή, νὰ περιμένει ὁ ἀναγνώστης νὰ καταπληχθεῖ ἀπὸ τὸ ὕψος καὶ τὴ δύναμη τῆς συζήτησης· ἢ τοῦλάχιστο νὰ ξεσκεπαστεῖ μπροστὰ στὰ μάτια του ἕνα δάθος σεβαστὸ σκέψης. Κατὰ δυστυχία μένομε εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀπογοητευμένοι. Ἡ ὁμιλία τῶν μεγάλων αὐτῶν προσώπων δὲν ἀνεβαίνει οὔτε ἕνα σκαλοπάτι ἀπάνω ἀπὸ τὸ κοινὸ καὶ τὸ χιλιοεπιωμένο κι' εἶνε τὸ κακὸ τόσο μεγαλειότερο ὅσο τὸ ἄκουσμα καὶ μόνο τοῦ ὀνόματος τοῦ δεσμώτη Τιτάνα μᾶς φέρνει στὸ νοῦ τὸ αὐχύλειο μεγαλεῖο καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, τὸ Εὐαγγέλιο ὄχι πιά ὡς θρησκευτικὸ, μὰ ὡς ὑπέροχο φιλολογικὸ ἔργο.

Ἡ συζήτηση ἀγγίζει πολλὰ φιλοσοφικὰ θέματα, ἀπ' ὅσα ἀπασχόλησαν ὡς τώρα τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, ὅμως ὄχι. Τανάλιας περνᾶ ἀπάνω ἀπὸ ὅλα ἐρασιτεχνικά, διαστικὰ, αὐθαίρετα χωρὶς τίποτα νὰ ἐξαντλήσει οὔτε νὰ προσθέσει τίποτα δικότου. Ὁ Προμηθέας φιλοσοφεῖ κοινότητα ἀπάνω στὴ ματαιότητα τοῦ κόσμου:

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

..... Πόσες γενιές, πόσα εἶδη φυτῶν καὶ ζώων κι' ἀνθρώπων ἔχουνε σβύσει ὡς τώρα! Πόσα βουνὰ ἀλυσσοδεμένα ἔχουνε βυθίσει καὶ πόσα πέλαγα ἔχουνε καταποθεῖ!..... Σὲ ἀπανωστά, σὲ ὕψη καὶ σὲ βάθη ὅμοια πεθαίνανε σὰν τίς παλιὰς οἱ νέες δημιουργίες. (σελ. 12).

Σὲ λίγο ἀμέσως μιλεῖ γιὰ τὸν Ἐρμῆ, λίγο ἔπειτα γιὰ τοὺς Ἑβραίους, κατόπι ἀπὸ κομμάτι διατυπώνει ἕνα φιλοσοφικὸ ἀφορισμὸ:

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

Δὲν ξαίρω μεγαλύτερην ἀλήθεια ἀπὸ τὴ Θέληση καὶ τὸ Λόγο.

Μετὰ δύο γραμμὲς ἀλλάζει τὸ θέμα. Ζητιέται ὁ γνώμονος ποῦ ξεχωρίζει τὸ δίκιο ἀπὸ τ' ἀδικο. Ἀκολουθεῖ καταπόδι μιὰ δημηγορία γιὰ τὸν ἀχάριστον ἄνθρωπο, ἀκολουθημένη μὲ θεωρία παλαιοντολογικὴ ἀ ἰα Χαίκελ ἢ παρόμοιο γιὰ τὸν πρωτόγονον ἄνθρωπο. Ἀμέσως ἀλλάζει τὸ θέμα σὲ θρηνηολόγημα, γιὰ τὸ Προμηθέας δὲν μπορεῖ νὰ πεθάνει οὔτε νὰ λησμονήσει. Κατόπι ἐρχόμαστε πάλι στὴ δύναμη τοῦ λογικοῦ ποῦ εἶνε ἀπεριόριστη κτλ. κτλ., μὲ παρόμοιο τρόπο.

Ἔτσι ὁ κ. Τανάλιας ἀγγίζει πεταχτὰ κι' ἀνάλαφρα πολλὰς ἐνοιες. Τίποτα δὲν ξετάζεται μὲ δάθος καὶ μὲ πίστη. Ἐνας ἐξευτελισμὸς τοῦ μεγάλου Τιτάνα, ποῦ καταντᾶ νὰ γνωματεύει μὲ φιλοσοφικὸς ἀφορισμοὺς τῆς ἀκόλουθης κοινοτοπίας.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

Εἶσαι πολὺ νέος γιὰ νὰ ξαίρεις τὴ ζωὴ (σελ. 24).

Ἀγάπη δὲν ὑπάρχει (σελ. 24).

Σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ ὁ ἕνας τρώει τὸν ἄλλον (σελ. 25).

Ὅτι κι' ἂν εἶνε ἀνθρώπινο δημιούργημα, ὅπως ὁ Θεός, ἢ Ἀρετὴ, τὸ Δίκαιο, ἢ Τιμὴ, ἢ Πατρίδα, ἢ Ὁμορφιά μεταβάλλεται ἀκατάπαυτα. (σελ. 28).

Κάποτε ἢ πενιχρότητα τοῦ νοήματος σκεπάζεται μ' ἕνα πρόχειρο φιλοσοφικὸ ροῦχο γιὰ νὰ ἐκπλαγοῦν οἱ πιὸ ἀπλοῖ.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

— Ἡ ἀγάπη εἶνε ἢ συναισθηματικὴ ὄψη τῆς ἀδυναμίας (σελ. 24)—ἀπάνω κάτω τὸ ἀπλοῦστατο, ἢ ἀγάπη εἶνε ἀδυναμία τῆς ψυχῆς.

Ἄλλου:

— Ὁ θάνατος εἶνε τρομερὸ μέσον τῆς σκέψης πῶς ἢ ζωὴ εἶνε ἢ ὑπέρτατη ἀξία γιὰ τὸν καθένα μ' ἄλλα λόγια, εἶναι τρομερὸς ὁ θάνατος ἅμα συλλογιστεῖ κανένας πῶς ἢ ζωὴ εἶνε τὸ πᾶν γιὰ τὸν καθένα.

Κι' ἄλλα πολλὰ παρόμοια.

Στὸν ἴδιο τόνο ἔακολουθεῖ ὁ Προμηθέας ὡς ὅτου τὸ λάλημα κάποιου ἀηδονιοῦ τὸν ἀλλάζει ἐλότεια. Ἀπὸ σκληρὸς, κι' ἀνίκητος Τιτάνας γίνεται τρυφερὸς ποιητῆς, πράμα ποῦ θὰ εὐχόμεον νὰ ἦταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ γιὰ τὴν ἐδῶ τὰ λέει ἄρκετὰ γλυκά, ἀποδείξει πῶς ὁ κ. Τανάλιας θὰ ἦταν καλύτερα ν' ἀπασχολοῦνταν μὲ τὴ λυρικὴ ποίηση παρὰ μὲ τὴ φιλοσοφία:

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

Ὅταν ἔρριχνες τὰ δίχτυα σου στὴ θάλασσα τὴ νύχτα μὲ τὸ φεγγάρι ἢ μὲ τὴν ἀστροφεγγιὰ καὶ τὰ σήκωνες τὸ πρῶτ' μὲ τὴ γαλανὴν ἄχνα πάνω στὰ τριανταφυλλιά νερὰ τὰ χεῖλη σου δὲν τραγουδοῦσαν;

Τέλος ἐνώνεται φιλοσοφικὰ σ' ἕνα πρόσωπο μὲ τὸ Μῶμο ἀφοῦ καταντοῦν νὰ λένε σχεδὸν τὰ ἴδια:

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

— Θέλησες νὰ βγάλεις τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴν δυστυχία μπάζοντας τὴν μέσα στὸ ὄνειρο, βγάζοντας τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴ ζωὴ (σελ. 37).

— Ὑστερα ἀπὸ τόσους αἰῶνες μὲ παρηγορεῖ μονάχα ἢ σκέψη πῶς ἢ νειότη μου δὲ χάθηκε ἀδίκαια (σελ. 39).

— Ὁ θάνατος εἶνε τρομερὸς μέσον τῆς σκέψης πῶς ἢ ζωὴ εἶνε ἢ ὑπέρτατη ἀξία γιὰ τὸν καθένα (σελ. 39).

— Δὲν πρόσεξες ὅσο ἔπρεπε στὶς ὁμορφίαις τῆς ζωῆς γιὰ νὰ χεῖς ζητήσῃ τὴν ὁμορφιά στὸ θάνατο (σελ. 34).

ΜΩΜΟΣ

— Τοὺς ἔδωσες νοήματα ἀρνητικὰ (στοὺς ἀνθρώπους) τοὺς ἔδειξες γιὰ σωτηρία τὴν ἀποχὴ ἀπὸ τὴ χαρὰ. τὴν περιφρόνηση τῆς ζωῆς (σελ. 27).

— Δίνεις στοὺς ζωντανοὺς παρηγοριά τὸ θάνατο. (σελ. 23)

—'Ο ἠθικός νόμος εἶνε μέσο γιὰ διατήρηση τῆς ζωῆς . . . σκώτσες τῆ χαρὰ γιὰ τὴ ἀρνῆθηκες τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς (σελ. 40).

'Ο Ἰησοῦς εἶναι πολὺ ἀπλὸς καὶ περιορισμένος ἥρωας. Οἱ ἔννοιες ποὺ ἔχει στὸ στόμα εἶνε λιγιστές. Τὴν καλωσύνη μόνο τῆς καρδιᾶς δασκαλεύει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος καὶ τὴ συχώρηση:

ΙΗΣΟΥΣ

- 'Η καρδιά, ἡ καλωσύνη τῆς καρδιᾶς (σελ. 15).
- Συμπάθησε τοὺς ἐνθρώπους θὰ σοῦ φανοῦν παλὺ καλύτεροι. (σελ. 17).
- Συχώρα καὶ θὰ λησμονήσεις . . . (σελ. 20).
- Τὸ λογικὸ εἶνε τὸ λάθος σου. Ἐπρεπε νᾶχεις πιότερη καρδιά (σελ. 21).
- Ἐπρεπε νὰ θέσεις τὸ φῶς ὄχι στὸ κεφάλι μὰ μέσα στὴν καρδιά . . . ἔπρεπε νὰ τοὺς κάνεις νὰ σκέφτονται μὲ τὴν καρδιά (σελ. 22). κτλ. κτλ. . . .

Παρόμοιες ἐπανάληψες καὶ ξαναμασῆματα.

Θὰ ἦταν καλὸ ἄνθρωποι στενῆς ἔμπνεψης καὶ μικροφτέρουγης νὰ μὴν ἐπιαναν στὰ χέρια φυσιογνωμίες καλλιτεχνικές, παγκόσμιου μεγαλείου ἔπου ἔχοντας ἀπάνω τοὺς δουλέψει κολοσσιαῖοι τεχνίτες τὶς στεφάνωσαν μὲ ὑπέριστα τὴν αἴγλη. Τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ εἶνε τόσο μεγάλο στὴν τέχνη ὥστε ὁ κ. Τανάλιας ἔπρεπε οὕτε κἂν νὰ τὸ ἀτενίσει ὄχι νὰ τὸ πάρει καὶ γιὰ ἡρώα του. Γι' αὐτὸ ἀπεριόριστη εἶνε ἡ θλιθερὴ ἐντύπωση ποὺ μᾶς κάνει ὁ Ἰησοῦς του μὲ τὴ καλλιτεχνικὴ καὶ φυλοσοφικὴ του γύμνια.

'Ο Μῶμος μᾶς δίνει τὶς πιὸ ἀρίστες καὶ γενικὲς ἔννοιες. Μ' αὐτὲς ὁ κ. Τανάλιας ἔχει τὴν ἀξίωση πὼς καταλύει τὸν Προμηθεῖα καὶ τὸν Ἰησοῦ του. Ἄς ἴδομε μὰ—δυσ :

ΜΩΜΟΣ

'Απαγόρευσε (ὁ Ἰησοῦς) τὴν κλοπὴ ποὺ θὰ πεί τὴν παραδέχεται γιὰ τοὺς δυνατοὺς ἀφοῦ προστατεύει τὸ ἔχει τοὺς.

Δίνω τὴν ἀκόλουθη ἐξήγηση στὴν ἑλλειπτικὴ αὐτὴ φράση, ἀφοῦ τὸ ἔχει τοῦ δυνατοῦ προέρχεται πάντα ἀπὸ κλοπὴ (εἶνε πάντα αὐτὸ ἀλήθεια;) ἄρα προστατεύεται ἡ κλοπὴ μὲ τὸ νὰ μὴν μπορεῖ νὰ κλέψει κανένας τὸ ἔχει τῶν δυνατῶν. Οὐ κλέψεις. Ναί. Ἄλλὰ ἀπαγορεύεται ἡ κλοπὴ σὲ δλους γενικά, οἱ δυνατοὶ παρέβηκαν τὴν ἐντολὴν κ' ἀπόχτησαν. Τὶ εὐθύνη μπορεῖ νᾶχει ἡ θεωρία γιὰ τοὺς παραβάτες τῶν διαταγῶν τῆς; Τὶ εὐθύνη μπορεῖ νᾶχει ἡ θεωρία τοῦ κομμουνισμοῦ ἂν μερικοὶ ὁποδοὶ εἶνε στὸ δάθος τοὺς ἐθνικόφρονες καὶ πολὺ συχνὰ πλοῦσιοι;

Ἐρχόμαστε πιὸ κάτω :

ΙΗΣΟΥΣ

Πράγματα δὲν ὑπάρχουν. Ὑπάρχουν μόνο ψυχές.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

Ὑπάρχει μονάχα νοῦς!

ΜΩΜΟΣ

Ὑπάρχουν μόνο ὕλικά γεγονότα.

Τὶ σημαίνει ἡ αὐθαίρετη καὶ στομφώδικη αὐτὴ παράταξη; Τόσο ἀρίστα διατυπωμένη; Ὑπάρχουν μόνο ὕλικά γεγονότα. Γεγονότα ὕλικά εἶνε μόνο τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ἢ καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ; Ἡ σκέψη, οἱ ἐντύπώσεις, τὰ αἰσθήματα, τὰ συναισθήματα εἶνε ὕλικά γεγονότα. Πολὺ καλὰ ὥστε ὑπάρχει μόνο ὕλη. Μὰ δὲ μᾶς λέγεται δὲ καὶ κανένα νέο πρᾶμα. Τὶ μᾶς χρειάζεται ὁ στόμφος καὶ ἡ ὑψηλὴ φιλοσοφία γιὰ νὰ ποῦμε ἕνα τόσο κοινὸ πρᾶμα;

'Ανάλογοι εἶνε καὶ οἱ ὑπόλοιποι στοχασμοὶ τοῦ Μῶμου, μὲ τοὺς ὁποίους ψέλνει τὸν ἴδιο χαθὰ στὸν Ἰησοῦ «περιφρόνησες τὴ ζωὴ» κτλ.

Εἶνε παράξενο πὼς ἀπὸ αὐτὴ τὴ Φιλοσοφικὴ ἀνακατωσία κ' αὐθαιρεσία ὁ κ. Τανάλιας θγάξει καὶ συμπεράσματα :

ΜΩΜΟΣ

Δὲν ὑποφέρουν οἱ ψυχές τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἡ ζωὴ τοὺς.

Ὡστε ὑπάρχουν καὶ ψυχές; Πρὶν δὲν ὑπαρχαν.

Καὶ πιὸ κάτω :

«Ὡσο δὲ ζήτησες τὴν ἰσότητα τῶν ὕλικῶν ἀγαθῶν τὰ ἠθικά καὶ πνευματικά εἶνε χίμαιρες».

Ὡστε ὑπάρχουν καὶ ἠθικά καὶ πνευματικά ἀγαθὰ. Πρὶν ὑπαρχαν μόνο ὕλικά γεγονότα.

Πιὸ κάτω :

«Ἐξὸν αὐτὸ πάντα ὁ Θεὸς ἦτανε μὲ τοὺς Καίσαρες».

Πολὺ ἀμφίβολο. Ἐνάντιο ὀλότελα μὲ τὴ λαϊκὴ Φιλοσοφία «φωνὴ λαοῦ, φωνὴ Θεοῦ, ὄργη λαοῦ, ὄργη Θεοῦ» κλπ. Ὡστε ὁ Θεὸς εἶνε κάποτε καὶ μὲ τὸ λαό.

Προτιμῶ ἀντὶ εἰλης αὐτῆς τῆς φιλοσοφικῆς σαλάτας νὰ διαβάσω ἕνα δυὸ τραγούδια ἀπὸ τὸ ἱντερμέδιο, τὴ Μάνα τοῦ Χριστοῦ μὲ τὰ ἀπλά τῆς λόγια καὶ μερικὰ τετράστιχα τῆς Μαγδαληνῆς.

Στὸ τρίτο μέρος ὁ ρητορισμὸς καὶ ἡ φλυαρία φτάνουν στὸ κατακόρυφο. Ὡλα τὰ συνειθισμένα ξαναμασιόδονται ἄτεχνα κ' ἀντιποιητικά.

Θὰ ἦμουν πολὺ εὐχαριστημένος ἂν διάβαζα ἕνα ὄρατο καὶ δυνατὸ κομμουνιστικὸ κήρυγμα, κατὰ δυστυχία ὀλόκληρη ἢ μπροσούρα τοῦ κ. Τανάλια εἶνε μὰ στοιχειώδεια κοινωνικὴ προπαίδια.

Ἀθήνα.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Δυστυχῶς μέσα στὴν τόση παρέλαση κριτικῶν γιὰ τὸ «Φῶς ποὺ καίει» δὲ μπόρεσε νὰ φανεῖ καὶ ἡ γνώμη τοῦ περιοδικοῦ ποῦ, μὰ τὴν ἀλήθεια, δὲ συμφωνεῖ μὲ τοὺς περιοσσοτέρους ποὺ μίλησαν στὶς στήλες του. Βρισκόμαστε ὁμῶς στὴν ἀνάγκη νὰ σταματήσουμε μ' αὐτὸ τὸ φύλλο τὴ συζήτηση καὶ παραιτούμαστε καὶ μεῖς ἀπὸ τὸ νὰ μιλήσουμε.

ΠΡΟΧΕΙΡΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Πολὺς θόρυβος ἔγινε τελευταῖα γιὰ τὸ ζήτημα τῆς Ἀκαδημίας, λόγοι παρουσιάστηκαν στὴν Κυβέρνηση, αἴτηση ὑπογράφηκε ἀπὸ περισσοτέρους ἀπὸ σαράντα λογίους καὶ ἐπεδόθηκε ἀπὸ σεβαστὸν ποιητὴ στὸν ἀρχηγὸ τῆς Ἐπανάστασης.

Πολλοὶ γιὰ νὰ ἀντικρούσουν τὴν ἔδρυσή τῆς εἶπαν πὼς δὲν πρέπει νὰ ξεδευτοῦνε λεφτὰ γιὰ πολυτέλεια, δὲν τὸ παραδεχόμεστε στὴν σπατάλη καὶ διασπάθιση τοῦ δημόσιου χρήματος, οἰκονομία δυὸ ἢ δυόμιση ἑκατομύριων δὲ σημαίνει τίποτα.

Ἄλλὰ στὴ σημερινὴν ἐποχὴ, ἐποχὴ πολιτικῆς ταραχῆς, ποὺ τὰ πολιτικὰ πάθη βρίσκονται στὸ ἀπόγειο σημεῖο ποῖς δεδαιώνει πὼς καὶ στὴν Ἀκαδημία δὲ θὰ χωρέσει ὁ κομματισμὸς, ἡ πολιτικὴ συναλλαγὴ καὶ ρουσφετολογία καὶ πὼς δὲ θὰ βλέπουμε καὶ κεῖ κάθε τόσο τὸ λυπηρὸ θέαμα τῆς *ἐγκαθαρρίσεως*;

Ἡ ὀργάνωση τέτοιων σωμάτων γίνεται στὶς ἡμέρες στιγμῆς τῆς ζωῆς ἐνὸς κράτους καὶ ὄχι σὲ στιγμῆς ἐσωτερικῆς ἀποσύνθεσης καὶ ἐξωτερικοῦ πολέμου.

Ἄλλὰ αὐτὲς εἶναι σκέψεις ἀπὸ κρατικὴ ἀποψη, ἡ τέχνη ὁμῶς τί ἔχει νὰ κερδίσει ἀπὸ τὴν ἔδρυσή τῆς Ἀκαδημίας;

«*Ἡ Ἐπιβράβευσις ὑπὸ τῆς πολιτείας τοῦ ἔργου ἡμῶν*», ὄρατα λόγοι, μὰ τὴν ἀλήθεια, ποὺ μποροῦν νὰ ἐνθουσιάσουν τὸν κάθε ἰδεολόγο. Ἄλλὰ, δυστυχῶς, εἶναι μόνο λόγοι ὄρατα χωρὶς ποτὲ νὰ γίνουν πραγματικότητα ὄρατα.

Ὁ σκοπὸς τῶν Ἀκαδημιῶν ὅπως καὶ τῶν διάφορων ἀριστείων καὶ βραβείων εἶναι ἡ ἀνάδειξη καὶ ἡ ἐπικύρωση τῶν βασιλιάδων τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Τέχνης. Ἄλλὰ στὴν πραγματικότητά ἐχτελέστηκαν ποτὲς αὐτά; Ἐχομε, δυστυχῶς, τὰ παραδείγματα τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, τοῦ δικοῦ μας Ἀριστείου, αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Νόμπελ (ὅλοι θυμοῦνται πὼς μίλησε γι' αὐτὸ ὁ Μπράντες), ποὺ κάθε ἄλλο δείχουν.

Στὶς ἀκαδημίες ὅπως καὶ σὲ κάθε ἄλλο τι κρατικὸ (ποὺ λέγεται *ἐθνικὸ*) μπαίνουν οἱ μετριότητες καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ρουτίνας, οἱ ἐπαγγελματικοὶ καὶ οἱ ριζοσπάστες ποτὲ δὲ βρήκαν θέση ἐκεῖ.

Ὁ Renan διώχτηκε ἀπὸ τὸ Collège de France ὅταν ἔβγαλε τὰ ἔργα του.

Ὁ Richerin πῆγε φυλακὴ γιὰ τὰ «Τσιγγάνικα τραγούδια» του.

Ὁ Flaubert καταδικάστηκε γιὰ τὴ «Madame Bovary».

Ἐπίσης ὁ Baudelaire γιὰ τὰ «Fleurs du mal».

Τελευταῖα ἀκόμη διώχτηκεν ὁ Victor Marguerite ἀπὸ τὴ Λεγεῶνα τῆς Τιμῆς γιὰ τὴ «Garonne» του.

Τὴ στιγμὴ ποὺ μετριότητες λησμονημένες πὰ σήμερα βασίλευαν στὴ Γαλλικὴν Ἀκαδημία, οἱ πόρτες ἦταν κλειστὲς γιὰ τὸ Zola.

Τὸ Loti ἐζήτησαν νὰ τὸν διώξουν.

Σήμερα ἀκόμη ὁ Romain Roland δὲν εἶναι «ἀθάνατος».

Τὸ δικὸ μας τὸ Ἀριστεῖο δὲν εἶχε καλλίτερη τύχη, τὸ πῆραν οἱ διάφοροι Σουρῆδες, Πολέμηδες καὶ Μωραϊτίδηδες ὅταν ἄλλοι πολὺ καλλίτεροι μέναν ἔξω.

Δὲ μιλῶ γιὰ τοὺς διάφορους Ἀβερῶφειους, Φλαδέλφειους κ. τ. ρ. διαγωνισμοῦς.

Πάντα οἱ Ἀκαδημίες στάθηκαν τὰ προπύργια τῆς συντηρητικότητος καὶ τῆς ἀστικῆς κοινωνίας.

Αὐτὰ τὰ γεγονότα μᾶς κάνουν νὰ μὴ ζυγίσουμε ποτὲ τὴν ἀξία ἐνὸς συγγραφέα μὲ τὸ ἂν εἶναι ἡ ὄχι Ἀκαδημαϊκός. Ὡστε περισσότερο ἔχει νὰ βλάψει παρὰ νὰ ὠφελήσει ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη, γιὰ τὴν σὲ κάθε συγγραφέα θὰ εἶναι σὰ σταθὶ τοῦ Δαμοκλεῖ πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του τὸ ὅτι ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψης του θὰ τοῦ κλείσει γιὰ πάντα τὴν πόρτα τῆς Ἀκαδημίας.

Ἦσως πάλι νὰ χρειάζεται ἡ Ἀκαδημία γιὰ νὰ κανονίσει τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Χρειάζεται ὁμῶς πάλι πολλὴ προσοχὴ γιὰ τὸν πολὺ φοβούμεστο πὼς ὁ συβιδασμὸς καὶ ἡ μιξόγλωσσα θὰ νικήσουν.

Ἐχτὸς ἂν «λόγοι ἐξωτερικῆς εὐπρεπειᾶς τοῦ κράτους» ἀπαιτοῦν τὴν ἔδρυσή τῆς. Τότες ὁμῶς οἱ λόγοι δὲν ἔχουν κανένα λόγο νὰ τὴ ζητᾶνε τώρα ποὺ δὲν ὑπάρχει καὶ χρωστοῦνε νὰ τὴν ἀγνοήσουν σὰ γίνε.

Σύρα 10/3/23

Θ. Ν. ΤΣΑΒΕΑΣ

ΕΚΘΕΣΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

A. CRITHENCO

Ὁ κ. Crithenco θὰ θυμίζῃ σ' ἕναν ποὺ ταξίδεψε στὴν Εὐρώπη, τοὺς πολλοὺς ἐκείνους νέους μποῦμ ποὺ συναγτὰ ἰδίως κανεῖς στὸ Παρίσι ἢ στὸ Λονδίνο, καὶ ποὺ εἶναι ποτισμένοι ἀπὸ τὶς νεώτατες τάσεις τῆς Τέχνης. Ὁ Ζωγράφος μας εἶναι νέος καὶ κατάγεται ἀπὸ τὴ Ρωσία. Στὴν Ἑλλάδα ἐταξίδεψε, ὅπως δείχνουν

άλλως τε και οι εικόνες του, αρκετά: **οι Δελφοί, ο Παργασός, ο Μυστράς, ο Ταύγετος, η Αττική, η Ακρόπολις** και πολλά άλλα μέρη βρίσκονται ως θέματα στις εικόνες του. Άκόμα έχει αρκετά θέματα από την Κωνταντινούπολη και ελάχιστα από τη Ρωσία.

Ο κ. Crithenco ανήκει (για να δώσουμε να μάς εννοήσουν οι αναγνώστες μας) σε μία σχολή που της δίδεται ο τίτλος «κυβισμός» και στην όποιαν, αν την εξέταση κανένας μ' ένα πλατύτερο και κριτικότερο μάτι, μπορεί να βρή αρκετά αξιόλογα στοιχεία. Κι' ες έρθουμε στο θέμα: η εργασία του νέου αυτού ζωγράφου. Ο κ. Crithenco δεν είναι διόλου καλός εκτελεστής. Άλλ' αυτό το κάνει σκόπιμα. Όχι γιατί δεν μπορεί να εκτελέσει καλά, αλλά γιατί έχει τη γνώμη πως η εκτέλεση είναι ένα δευτερεύον στοιχείον, και ότι το πρωτεύον είναι το τι επιχειρεί κανένας να εκφράσει, η ιδέα, το βάθος. Μπορεί να εκφρασθή, κανένας τόσο με μιαν άψογον εκτέλεση, όσο και μ' ένα σκίτσο, στο οποίο δίνει την κίνηση των γραμμών, ο τεχνίτης, όπως τη βλέπει και τη φαντάζεται αυτός. Άξαφνα στίς, σαν αντιγραφές από αρχαία αγγεία, εικόνες του (λόγκληρη σειρά) ο τεχνίτης δεν μάς παρουσιάζει μονάχα μια γυναίκα που χορεύει, αλλά μάς δείχνει όλη τη κίνηση και όλη τη ζωή, όλο το χορό που έχει το κινούμενο εκείνο σώμα. Μέσα από τα κακοσχεδιασμένα εκείνα πόδια **εκφράζεται** ο τεχνίτης.

Τόν κ. Crithenco τόν επροσέξαμε αρκετά. Είδαμε σ' αυτόν, κ' είδε κι' αυτός στη φύση, πολλά πράματα, που άλλοι τεχνικότεροι από αυτόν ζωγράφοι δεν είδανε ακόμη. Λόγου χάρι σε μία σειρά από τέσσερα ή πέντε σκίτσα του, που ήταν θαλμένα τόνα δίπλα στ' άλλο σε μία γωνιά της αίθουσής της Ακαδημίας, και που παρασταίνανε γραμμές βουνοκορφών, παρατηρήσαμε μια συνέχεια της γραμμής αυτής της βουνοκορφής στα τέσσερα αυτά σκίτσα του. Αυτό σημαίνει ότι ο ζωγράφος έχει έννοήσει τις γραμμές των βουνών και έχει δει τη γενική τους μορφή, το χαραχτήρα τους, τη γραμμή με την οποία το περισσότερο εξωτερικεύονται, αυτή η **γραμμή** είναι που εκφράζει. Όταν μπορέσει και ανακαλύψει κανένας αυτή τη γραμμή είτε στα βουνά, είτε στα δέντρα, είτε στα σώματα, είτε στα οικοδομήματα, τότε από κει πέρα είναι πιά εύκολο για να εκφρασθή κανένας, για να δημιουργήση.

Είναι αναμφισβήτητο πως ο κ. Crithenco έχει βρή μια ατομική του **τεχνική**, με τους κανόνες της, που την ακολουθεί πάντα, και με την οποία μάς παρουσιάζεται. Η εργασία του είναι βέβαια αφηρημένη, και προσπαθεί πρό παντός να μάς εκφράση ιδέες. Από εκεί όμως μέχρι του ότι εργάζεται κι' αυτός (καθώς προφορικά μάς είπε) καθώς οι αρχαίοι Έλληνες και οι

Βυζαντινοί, υπάρχει τεραστία απόσταση. Βέβαια οι αρχαίοι Έλληνες εκφραζόντουσαν τελειωτικά με την ιδέα των εικόνων τους: έξαφνα στη **ζωοφόρο της Ακροπόλεως** (Παρθενών, δυτική πλευρά, μετώπος ιππέων) τους απασχολεί κυρίως η **εκφραση της δυνάμεως** και κατόπιν η γραμμή, η κίνηση. Τώρα, από την κίνηση και την γραμμή εξαερτάται και η εκφραση. Αυτά τα δύο πράματα απορρέουν το ένα απ' τ' άλλο. Μ' αυτό όμως θέλω να πω το εξής: οι αρχαίοι Έλληνες επρόσεχαν πρό παντός στο να εκφράσουν κάτι τι, μη περιοριζόμενοι μονάχα στην ξερή, καθώς οι σημερινοί μας ζωγράφοι, εκτέλεση.

Η Βυζαντινή τέχνη εξ' άλλου ήταν πιά πολύ φαντασία, θρησκεία, μυστικοπάθεια. Ήταν πιά πολύ αφηρημένη. Η ζωγραφική τους επιχειτούσε πρό παντός να εκφράζεται: υπάρχουν ένδυμασίες, στις αγιογραφίες τους, που είναι γεμάτες αγιότητα: υπάρχουν χρώματα που σου γεμίζουν την ψυχή από μελαγχολία. Το κυριότερο χαρακτηριστικό της τέχνης αυτής είναι η **ἀρχιτεκτονική** που υπάρχει στις γραμμές της, και η άδρύτερα εκφραση που παίρνει έτσι η ζωγραφική τους (μωσαϊκά Ραβέννας, Αγ. Δημητρίου Θεσσαλίας, Δαφνίου).

Είναι βέβαιο ότι η αρχιτεκτονική εκφράζεται ως τέχνη καλλίτερα από τη ζωγραφική. Έτσι η Βυζαντινή ζωγραφική με την αρχιτεκτονική στις γραμμές της και με τα απλά, γενικά και μυστικοπαθή της χρώματα, εκφράζεται καλλίτερα από την ζωγραφική της Άναγεννήσεως με τους πλούσιους και ζωγραφικούς χρωματισμούς. α **«Ο Ίουστινιανός και η αδλή του»** το περίφημο μωσαϊκό του Αγ. Βιταλίου της Ραβέννας είναι ανώτερο από την **«Δανάη και Έρωτα»** του Τιτσιάνου.

Η μόνη συγγένεια, η μόνη αντανάκλαση της εργασίας του κ. Crithenco από την ύψηλη εκείνη Τέχνη είναι και η ιδική του είναι αφηρημένη, είναι ότι και αυτός προσπαθεί να μάς εκφρασθή. Μά, πιά πέρα τίποτα αναμφίβολα. Ίσως μάλιστα στα περισσότερα σημεία αποτυχαίνει: μά και μόνο η προσπάθειά του είναι ικανή να μάς κάνει να τόν προσέξουμε.

Ελπίζουμε ο κ. Crithenco να μη σταθή στον κυβισμό, πράμα που θα μάς απαγούτεσε. Άς εργασθή, ες μελετήση, ες σχεδιάση περισσότερο. Στην Ελλάδα έχει ένα συνάδερφό του, που αν και μόνος εργάζεται ειλικρινά και με μεγάλην πνοή: τόν κ. Παρθένι. Άς τόν προσέξη. Μπορεί πολύ να βοηθηθή από την υπέροχη εργασία του.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΨΑΜΠΕΛΗΣ

ΕΛΑΒΑΜΕ ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ :

«ΜΟΥΣΑ».—Μηνιαία έκδοσις. Διευθυνταί: Νάσος Χρηστίδης, Π. Γ. Καλλιγιάς, Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος. Γραφεία δδός Δραγατσανίου 6β Αθήνας.

«ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ» Καλλιτεχνικόν περιοδικόν εκδιδόμενον κατά μήνα εν Αθήναις Διευθυντής: Δ. Ι. Καλογερόπουλος συνδρομή ετήσια: Δρ. 20, τὸ τεύχος Δρ. 2.

«Ο ΦΑΡΟΣ».—Δεκαήμερο Φιλολογικὸ Περιοδικὸ. Γραφεία: Σίδε Μιτουάλη 30 Ἀλεξάνδρεια.

«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ».—Μηνιαίον περιοδικόν. Διευθύντρια: Εὐγενία Ζωγράφου. Ὁδὸς Μαινάνδρου 83, Ἀθήνα.

«ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»: Μηνιαῖο περιοδικὸ. Γραφεία Ἐγνατίας 351. Θεσσαλονίκη.

«ΕΥΑ ΝΙΚΗΤΡΙΑ». Μηνιαῖο περιοδικὸ. Δ/τρια Μαριέττα Γιαννοπούλου. Ζάκυνθος.

«ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ». Μηνιαῖο περιοδικὸ. Ὅργανο τοῦ Συλλόγου τῶν Ὑπαλλήλων τῆς Ἐταιρίας Eastern, Ἀρχισυντάχτης Π. Χάμπας. Σύρα.

«ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» Μηνιαῖο περιοδικὸ. Διευθυντής: Ἐκδότης: Π. Δ. Ἀβούρης. Ζάκυνθος.

«ΔΙ ΜΟΥΣΑΙ» Φιλολογικὸ καὶ Ἱστορικὸ περιοδικὸ. Διευθυντής Δ. Χ. Ζώης. Ζάκυνθος.

«ΟΙ ΦΙΛΙΠΠΟΙ» Φιλολογικὸ περιοδικὸ. Δράμα.

«ΕΛΛΑΣ». Ὅργανο τοῦ Γερμανο-ἑλληνικοῦ Συνδέσμου. Συνδρομὴ ετήσια Δραχ. 50. Hamburg.

«ΚΟΙΝΟΤΗΣ» Ἐβδομαδιαία πολιτικὴ ἐπιθεώρησις. Διευθυντής Δρ Ντίνος Μαλοῦχος. Μητροπόλεως 44. Ἀθήνα.

«ΦΥΛΗ» Μηνιαῖο Περιοδικὸ, ὄργανο «Φιλικῆς Ὁμοσπονδίας τῶν νέων» (Ἀρχῶν νεωτεριστικῶν). Δ/τῆς Ν. Σ. Σκαρέντζος, ὁδὸς Κέας 6. Ἀθήνα.

«Ο ΦΑΡΟΣ» Φιλολογικὸ περιοδικὸ πού βγαίνει στὸ Βόλο.

«ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ»—Ἰδιοκτήτης—Διευθυντής: Γεώργιος Δ. Πατριμάκος. Leipzig-co, Eliseustr 163 H.

«ΑΝΘΩΝ».—Δεκαπενθήμερο Φιλολογικὸ καὶ Ἐγκυκλοπαιδικὸ περιοδικὸ. Ἰδιοκτήτης Β. Δάφνης. Διευθυντής Γ. Λευθεριώτης. Τὸ φύλλο Δραχ. 1. Κέρκυρα.

«ΠΑΙΔΙΚΗ ΧΑΡΑ».—Παιδικὸ [περιοδικὸ εἰκονογραφημένο. Διευθυντής Ἀρ. Ι. Ράλλης. Γραφεία ὁδὸς Εὐριπίδου ἀριθ. 6 Ἀθήνα.

«ΝΕΑ ΖΩΗ».—Ἀλεξάνδρεια (Αἴγυπτος). Τιμὴ τεύχους Γρ. 10, γιὰ τὴν Ἑλλάδα Δραχ. 6.

«LIBRE»—Directeur m. Louis Roussel. Rue Sina 31, Athènes. Prix 0,75 centimes.

«L' EUROPA ORIENTALE».—Rivista mensile pubblicata e cura dell' Istituto per l' Europa orientale. Via Nazionale, 89. Roma.

«ΝΙΑ STANDARDO»: Organo dil komunista Ido—Federuro internaciona (Kifintern) Abonopreco: Grecia 25 D. Redaktero: Moskka (Soviet-Rusia) Arbat 5, chambro 11. Theodoro Tsaveas, Ido-Kontoro Syra.

«Όσοι δὲ μάς στείλουνε τὴ συνδρομὴ τους, τοῦ καινούργιου ἐξάμνου, ὡς τὸ τέλος τοῦ τρ. μῆνα θὰ κόψουμε τὴν ἀποστολὴν τοῦ φύλλου.»